

சென்னை

அக்டோபர்

12

சென்னை

కాగితము కరువువల్ల యవ ప్రచురణలు కొద్ది
 కాపీలే ముద్రిస్తున్నాము. కాన ప్రతి ఏజంటుకు
 మేము కావలసినన్ని కాపీలు స్వల్పము చేయలేక
 పోవచ్చును. అట్టి పరిస్థితిలో పాఠకులు తమ
 కాపీని విశ్రులకు కూడా ఇచ్చి మా కృషిని
 సార్థకము చేసెదరని భావించుచున్నాము.

మూగజీవాలు

[కథలు]

మా. గోఖలే

యు వ బు క్ డి హో

43, ఆచారప్పన్ పేజ్,

మ ద్రా సు & తె నా లి

యొక ప్రచురణ
ప్రథమ ముద్రణ

బి. యస్. కె. ప్రెస్,
మద్రాస్.

మూగజీవాలు

కొత్త బాగా కన్నీకటి పడుండది. వయసు మీనుండ యానాది ముసలాయి, బామ్యలనుందులో ఆలీల్ గడపలకల్లి నిక్కినిక్కి నూసుకుంటూ వొచ్చిచ్చి రామయ్యగారి గుమ్మం ముంగల నిలబడ్డాడు. “రామయ్యగారూ?” అని పిలిచాడు. “యాడికెల్లా రబ్బా ఎవురూ అగు పియరూ?” అంటూ గుమ్మందాటి లోనకెల్లాడు యిశారద్దావని.

రామయ్యగారు కొత్తవుండ మడిసి, పెల్లం, ఇద్దరు ముగ్గురు పిల్లకాయా, వత్తాపోతా సుట్టాల్జనం, పెద్దజాగాలో కమ్ముకునుండ పెంకుటిల్లా, ఎట్టసేనా కొత్త పరవాలేదన్న కుటుంబం.

ఓరగా ఏనుండ తలుపునందులగుండా లోనుండి దీపం ఎల్తురు ముంగల సాయిల్లోకి మూర ఎడల్తున సారగా పడుండది.

“ఈడెవరూ లేరేం దబ్బా?” అనుకుంటూ, అయినా స్విల్లజనం ఏమొత్తల కాడన్నా ముసుగులెట్టి నిక్కినూతా వుండొచ్చని, ముసలాయి కల్లు సాయిల్లో ఆడిడా కెలుకుతా బోతావుంటే వో తంబం పక్కగా ఏందో దగదగా మంది.

రామయ్యగోరిగాని, పిల్లజనంలోగాని, ఇంటి ఆడోల్లోగాని, ఇట్లాటి దగదలు యాడా తగిలుండట్టు ముసలాయికి అంతుసిక్కి పోతూ, ఆ దగదా మొదలు ఏవై, అంతులెట్టుందో అని, అడుగు ముంగలకేస్తే నూపు బెనిచ్చి ఆడని వుండట్టుండి ఎటుల్తోతినా లగునొల్చుకుంటూ, బాల్న గాలం ఏసిన్టు దాన్ని నూపుల్లో లాగిబడ్డా, దగదా ఏందని యిశారన కొచ్చాడు ముసలాయి, పరీచ్చగా నూత్తూ.

ఇత్తడిబిందే, పక్కనదాంకుంటా సిన్న సెంబూ, కరకట్టుగా వుండయ్యాడ. ఆటివాలకం నూత్తూ నుంచుండాడు ముసలాయి, దుష్టి సెదర్నీకుండా. రామయ్యగోరిజనం యాడుంగో, ఆయినయ్యల యాడుంగో, ఆనీ కేందో, అయినీ యింకో పెపంచకం. ఆడ ఎవురూలేరు. ఇంకేవీలేవు. అయ్యా, అట్టకొత్తెడంగా ముసలాయి. అంతా గిప్పిప్. ఆటివాలకం ముసలాయికి

నచ్చింది. అయి బొహు గిరానీ. మనూ వోళ్లు అట్టికల్ల కిద్దుకి లాక్కుంటారు. అట్టిగాను వొల్లు పరనూనుకోసు సానా వొత్తయి. ఎటునేనీ నుకిం వుంటుంది. జెనతో: అగపియట్టు వొక్కాలు ముంగల కెల్లింది ముసలాయికి - 1 బొత్తు మూర ఎడల్పు ఎల్లరు సారమిన నుడిసి నీడబడ్డది - జైకుంటూ న్నుచీ బూచ్చిన చీసా కాయపడి వెట్టిల్లూ ఏవయ్యేదీ తెల్చినట్లయి - “దొర్నానమ్మగోరూ ?” — అనరిశాడు ముసలాయి, చీసాకాయతో బాటుతనూ బూమ్మిన కొత్తా.

“ఎవర్రా అదీ ?” అంటూ వోరగా ఏనుండ తలుపు తెరుసుకుంటూ, రామవ్యగారి నెల్లం సీతమ్మ సాయిట్లో కొచ్చింది, వంటోనన గబ్బు నునిపిత్తా. “నే నొరసానమ్మగోరూ, ముసలాయినీ—” కాత్తె సంబా లించు కంటుండా, మాటు కరకట్టుగా రాలా ముసలాయికి.

“ఓర నీయిల్లు నేలగట్టా! అం తరుపరచా వేంట్రా నియపడినస్తేనూ ? అబ్బ, వొళ్లు వొణుకుపుడుతున్నదీ! ఏం యిప్పుడు చచ్చావేం? ఏరీ, ఇక్కడెవరూ లేలే! ఎంతసేపయిందిరా నువ్వొచ్చీ? నామతీ బండలుగానూ, పిధి వాకిలి వేసుకున్నా చావనేం? వీళ్లేరీ? ఈపిల్ల పడులేరీ? అహో రాత్రులూ వీధుల్లో ఉస్తారేం, ఇంతంతలేరూ? తలుపుభాగ్గా తెరిచేవుం? వాళ్ళకేం కొంప గుండాన పడ్తుంటే? అద్దరాత్రివరకూ యీ బంఘాల శాస్త్రీ వుపన్యాసాలు ఎవరికపడ్తుంటే పూరికవేనేసుకు తిరక్కబోతే? కాతీ! ఏవెంట్రా ముసలాయ? చీకట్లో చచ్చావేం? కొందుకొచ్చా? ఇంకా నయం!” అంటూ, ముక్కునా నోట్నా నీలుబోయినట్లు, వొచ్చిన టూసే పిట్టో యుద్దెం నేసింది సీతమ్మ.

“రామయగోరు లేరంటుండీ?”

“లేలే. ఏవో, ఎక్కిడ మండపెట్టున్నారో, ఈ మెగుగునిమ్మలవాళ్ళ పొద్దుకూకలూ పొడుంకాయ పెంటువుంటే సరి, నెల్లం నెట్టినమ్మలూ పూడ్చి పెట్టుకుపోయినా సరే! బానేవుంది మేళం! ఇప్పుడెందు కొచ్చావురా ముసలాయ?”

“అం, ఏంలేదండీ దొరసానమ్మగోరూ. మరేవో—నానేవో—”

“నాబొందా నీబొందా! నత్తముండాకొడకా! తెవిల్చిచావ్వేరా తొందరగానూ? ఆ ఎసరు మండి చచ్చిందో లేదో? నా పిండాకూడు మీదకి యీ పచ్చికట్టెల్లు మాడపెట్టారేం - ముప్పిబతుకూ! నూ పోరా ఆము నింట్లోలేదూ? రేపురా పో? పద తలుపు దగ్గరగా వేసెల్లాను-ఒరె వుండ్రా ముసలాయ్? కొంచెం రెండుకడవలసిళ్లు తోడిపెట్టిపో నాయనా, నీకు పుణ్యంవుంటుందీ? ఇంజలో ఆయనగా నొస్తే రావచ్చుకూడా. వుండు కడన తెచ్చిస్తాను. ఆయ్యో నా తెలిసి మండా! ఈబిందే చెంబూ ఇక్కడే వున్నయ్యో? ఇంకా నయం కరువుగోజుల్లో! మంభి ఘడియే! ఈ చచ్చిన వాళ్లు ఎక్కడికిపోయి చచ్చాకో? వుండ్రా ముసలాయ్.”

అంతా, ముసలాయి యాడన్నా ముంపుడ్తాడేవో! అన్నట్లు, దబ్బర లోనుండి బొంతరుదెచ్చి, తంబానికి పక్కన వూగుతావుండ కొంకి సువ్వకు ఏల్లాడేసి, యింకానేపిల్గో బుంబుతెచ్చిత్తా, “ఆ కొండుతోట్లు నింపుమా నీకు పుణ్యం వుంటుందీ.” అన్నది సీతమ్మ, ఆడే నిలబడ్డా.

“నే నేసేత్తాలే దొరసానమ్మగారు. నిరుట్లమీన లాకాయనూ?”

“ఇదిగో, లాంతుకు కావలెగా. నుపు కాసిలే కొంచెం యిక్కడే నుంచుంటా. నీపెల్లొం కంపురాని కొచ్చిందిత్తా?”

“అయి, ఏంకో లెండి!

“ఒక నీ సిగుచుండా! వొచ్చిందికావల్సూ, మంచిదేవుత్తా నీపెల్లొం?”

“గూడెంలో ఆ ల్లత్తు అంటారండీ!”

“వుంహూ! పేరేడెత్తా?”

“వుం—”

“ముంసి చస్తున్నావేత్తా వెనవా? మాబోనే లేమా అంత బెట్టూ!”

“అయి, ఏంకోలెండి దొరసానమ్మగారు! చెసిలేకంట దాని పేరూ!”

“చెప్పవేం అట్లా? నీలేనాన్ని సంపాదించా వన్నమాటే! పేరు కొంచెం నాగ్గావుంది, బస్తీపిలేవిత్తా?”

“యాడండీ! అల్ల వెదవమ్మ చెసిలేకంట లెండి.”

“ఒహో తెలిసిందిలే. —ఆఅకడవ అక్కడే బెట్టు. కొంచెనే, ఆపాకలో

పిడక లున్న యిట్టి అక్కడేవుండలే, తెచ్చి ఈ సావిట్లోపెట్టు నాయనా?”

“చాలే నాయనా. ఇహ యీ పిల్లలాస్తారు కావల్సి ప్రాణాలు తోట్టా నికి. కొంచెం ఆ నాలుగుమంచాలు యిట్టా బయటపడవేసిపెట్టూ, వంటింగో వుంటే నన్నిట్టా పిండుతారూ?”

“సందే అవుపియ మన్నగడీ, రామియగోరు—”

“ఏరీ? ఎక్కడ వుట్టిట్టుకు వూరేగుతున్నారో!”

“ఆ, పొద్ద నవుపిత్తేనూ—”

“ఇహ పనేంవుందీ బాబా లెగ రేసుకుంటూ!”

“ఓ పోవట్టుల్లయి సెయిమన్నగడీ.”

“నా బొంద! ఇట్టా చచ్చిపోతున్నా నేం పోయిమిద ఎసుకు వెట్టాచ్చీ? వొచ్చారంటే తాళి లగ్గర్నించీ సమర్థించాలి యాయనో! ఏరీ, వొస్తేగా ఏ వేళకీ? ఫది పదకొండుగానీ నాచావు నచ్చావు కాదాయెను! రేపొద్దున కనుపించరా ముసలాయీ?”

“కాత్తేవన్నా—బియ్యగింజుంటే—”

“ఈమడి మండిపోతుండే! అన్నీ మెల్లొనే చస్తయ్యాయను! రే పెప్పు డయినా యిటు కనుపించుతావుగా? ఇదిగో ఆటు పోతున్నావు కావల్సి, ఆ దగ్భలవాల్లింగో మాపిల్ల లుంటారు, కొంచెం కేకయి నాయనా, మీ అమ్మ చంపుతుంది రమ్మనమనీ?”

“చీతారావుమ్మగోరి పిల్ల లీడకు రాలేడంటండీ?” అనడిగాను ముసలాయీ, దగ్భలారంటి గుమ్మంముంల నిలబడి లోనకు తొంగిసుత్తా.

“ఎవ రదీ?” అని పెళ్ళే శాడు, లోగిలిముంగలి కాశీపెదేశంలో మంచ మీర్చి కూతునుండ దగ్భల చూపుచున్నారు.

“నే ముసలాయినడీ దొరగారూ. అల్లపిల్ల లీడ కొచ్చారంటగా? ఆ చీతమ్మగోరి పిల్లలండీ? కాత్తె కేకయిరా అంటేనూ—”

“నువ్వుట్రా ముసలాయీ! ఒక ఒకసారి యిటొచ్చిపోరా? వాళ్ళపిల్లలు యింతకుముందరే వెళ్లారే! రాఫువయ్యగారి పిల్లల్లో వెళ్లిపట్టుంది! ఈపాటికి

యింటికి చేరుంటారే. ఇటొచ్చి కూచోరా కొంచెం-అబ్బ-యీ కుడికాళి
గిలకదగ్గర బెణికిందిరా-అబ్బ-బ్బ-అయువుపట్టును లాశ్మస్తస్తానిరా తండ్రీ!
వున్-నీతారామచంద్రమూర్తి-న్ను బతకనిచ్చేట్టు లేమరా ముసలాయీ!”

“మా వాపు వాసిందే దొరా! దెబ్బడ దిన్నారండీ నానా?”

“మెట్లదగ్గర కాలు జారిందిరా నాయనా! ఏంసాపం బద్దలయిందోరా
రామయ్యతండ్రీ! కాస్త చూడరా ముసలీ? అబ్బ-ఏవేద? ఇదుగ? ఆ?
నిన్నే పిల్చేదీ? కొంచెం, ఆ అముదపు డబ్బా యిటు పట్టుకురా?”

“బాగానే వుంది ముచ్చట! పుట్టినన్నాళ్లకు పురుషుడుయ్యెం చేశాట్ట!
ఆ రాగాల్తీయట మేవిటి, ఆవైరికేక లేవిటి, పక్కింటివాళ్లు వింటూనికి?
అట్టా గొంతుచించుకుంటూ రెండుకూ వంటింటో వూపిరాడక చస్తుంటేనూ?
వీ డెవడూ?”

“ఎవడోలే! ఆయినా నురీ నీతో యమచరగా వుండేవిటి? ఓ చెంప
బాధతో చస్తుంటే ఆ ఎగురుడేవిటి? ఆ డబ్బా అక్కడ పెట్టిపో, మహా
నువ్వేగాం ఆర్చి తీరుస్తున్నట్టా! బాగానేవుంది!”

“అబ్బే, మాకేం తెలుస్తుంది, తెల్లవాల్లేనే రంగరించి పోయిటం తప్పా?”

“యీరా చాల్లే పదా, పరు రాలేను-ఆ, ఆ! ఆ డబ్బా చూడరా ముస
లాయీ-వోలికిందా? ఎక్కడో దుర్గాంబ మా పాటిట పడ్డదే! కొంచెం
మెల్లిగా రాయి నాయనా? వున్-రామచంద్రపరీక్షా!”

“జన: అలాడపోతంటే యాడనూసినా! కట్టరాల వెపోయింది దొరా.”

“ఈ రోజుల్లో బలంగాలమనిషే ఏద్రా! ఎక్కడ చూసినా సోచరిపోతు
సంఘాలు. ఆసలు ఇంటి కోకోగి లేంజే యీడాన్ని ఇంటి పుణ్యపురుషులై
కూర్చుంటూవుత్రా? మాతాతతేవ్వెడువియ్యం, మూడుదైవపూర్వు, సోలేడు
నెయ్యి, బుట్టెడుగాలెలూ, తివ్వెడువెరుగూ, తినేమనిషి. మనవూరి విష్ణు
రథాన్ని వొంటిగూడుతో హుమ్మని పట్టుబట్టే ఆది మోక్షి:లు :ండిలాగా
పరుగెత్తందని, యిప్పటికీ మనం ఆనుకోటం లేదుత్రా? అబ్బ-అబ్బ-
కొంచెం నింపానిగా తోమరా తండ్రీ? ఇంతకూ కలియ్యం అంతాని
కొచ్చింది! అంతకన్న నురి ఏం లేదు!”

“నా ట్లయినాల్నినుంచీ యియ్యాలాకా, మల్లీకూ ల్దబ్బులు క్కానాకబోతే, ఏంపత్తీట్టు దొరా?”

“ఎక్కడో ఆ మహానుభావుడు, వసంతదేవరాయలై జన్మించబోతున్నాడు! యీరాక్షసజాతిని చండాడకమానను! కృతయుగారంభం!”

“మాగూడెంలలో కూడొండుతున్నట్టు యాడన్నాకంటే కాపితే సీపియ్యండి, ఈ పెని కోనేసుకుంటానో లేదో!”

“భూకంపం! జననాశనం! రాక్షససంహారం! శంకరదర్శనం! ధర్మం నాలుగుపాదాలమీదా నడిచితిరాలి!”

“పొద్దు పొతుందని దొరా? నిన్న పొద్దుటాబ్బుంచి కూడుదినక, అల్లాడి పోతండా...”

“అరెరే! పొద్దు పోయినట్టే వుందే? ఇహ చాలుగానీ, కొంచెం ఆచేత్తో నే ఆరిపారాల్ని యిట్టే అనిపో. ఏవే—ఒరే కనకం? నీళ్లు కాగినయ్యేమో కనుక్కోరా మీ ఆమ్మమా?”

“రామియగోరు, ఓ సావల్దబ్బు లిత్తాన్నారు గానీ, ఆయిన నిసిరేత్తిరి గాని రాడంటూ, చీతమ్యగోరు పెప్పిందండీ. ఇద్దరం నిన్నటాబ్బుంచి కూడు తన్నేదండీ. కాలే—ఏచన్నా దయసేయండి దొరా?”

“అరెరే పాపం! యిట్లో ఆసలేమీ వున్నట్టు లేదే? యిప్పు డేంటేసి చచ్చేట్టు! వుదయం ఆశేషయ్యగార్ని బతిమాలిబతిమాలి ఓరూపాయి తెస్తే, ఆనెయ్యిపాపిష్టిముండ కాస్తా, దాని సామ్యంతా ఎనేసికట్ట నానామాట లని, అది కాస్తా తన్నుకుపోయే! అబ్బ! కాస్త పచ్చడన్నా దొరుతుకుం దేమో కనుక్కుని చూస్తానుండు! ఒరే కనకం?”

“అఁ, ఏనిటికిలే దొరా కూసినిబియ్యవుంటే యిప్పియ్యండి సాలు—”

“చస్తున్నారా నాయనా! నేనేమో కుంటికోడినై కూచుంటినీ! వీళ్లు పిల్లవాణ్ణి పంపులే వస్తారుట్రా, పాతరతీయించాలని వారంనుండి కొట్టుకుంటుంటే? యింతవరకు ఆతీ గతీ లేదు. అన్నీ బదులే! ఎక్కడ జూసినా బదులే! నాశనం! అబ్బ—నీతారామచంద్రమూరీ—రామయ్య యీపాటికి వచ్చివుంటాడేమో ఒక్క అడుగువేసి చూద్దా? అఁ, ఎప్పుడయినా యిట్లాగే కనుపిస్తూ వుండరా—అబ్బ, రామయ్యతండీ.”

ప్రదరాబాదరా రామయ్యగారు యింటికొచ్చి, మీనేసుకుండ గుడ్డల కాణ్ణంచీ లోన శరమందాకా వూ రెవారాల్తో ముసిగుండట్టు “నీళ్ళుతోడే నెయ్, గుడ్డలీసిబారెయ్, కట్టుకోనుగుడ్డా, బిడిస్సే నెయ్!” అ నావజాన ఆయా, యియా, ఏయా, మడిసికి ఎంతలెక్క వొంటుబట్టిందీ తెలవకుండా వుండే యవదానంలో, “మాపిటివూట అగుపించుమంటిరే దొరా?” అంటూ తలుపు దట్టి ముసలాయి యిశారితే, “అబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బ! రే పిస్తారే పోరా, అబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బ! సల్ల రేపు రారా, అబ్బబ్బబ్బబ్బ—” అంటూ గొణ గొణ గొణ లోనుంచి మోతపుటేలలికి, యాల మిగిలిపోయిం దనుకుంటూ, సందు దాటి బజార్న బడ్డా, సల్లగా నెంచయ్య దుకాణంరాడి కొచ్చి, లోనుండ సావుకారు కిగుపిత్తా ఓమూలగా నిలబడ్డాను ముసలాయి, నెవరేత్తా. “పొద్దున కట్టెలు పగ లేస్తాన్న మనిషివి. పత్తలేతుండా పోయినా వేందిరా ముసలాయ్?” అన్నాడు నెంచయ్య, దుకాణం సవరిచ్చుకుంటూ, ముసలాయి నోకంట నూసి.

“ఈ యానాదాళ్ళు పస్తన్నా పండుకుంటున్నగాని, నీకూ నాకూ పలుకు తారంటయ్యా?” అంటూ కొట్టుకు బేరాని కొచ్చిన ఓవెద్దమనిషి కైదు కొడుకు, పుగాకుపాయ యీనట్టితా, ముసలాయిమీద తన ఆశ్చర్యాయం కాలై సిన్నయిసురుగా నూసి యిసిరాడు, అట అవాల్చిందే ఆన్నట్టు.

“రేవెయిమంటే ఎయి నంటుండి సాపీ? కాలై ఆ రీరుపిలుతే నాలుగింజలు పుడ్తయ్యని బెవేగానీ, లేకుంటే నాలుగు పేళ్లేసి బెత్తే యాచేం బంగారం వొరుగు ద్దంటుండీ? రేకటనే ఏసిత్తారే సాపీ.”

“మొత్తానికి మీర్రా మన గాళ్ళు! ఆహా, చునిసిని నమ్మకుంటే బేరా లింతే నగారా! సరే చూస్తాగా! కొంచెం యాతొమబస్తాలు లోపలికి పట్టా?”

“పడ్తాగానీ—కాలై నాకేవన్నా నొలిపియ్యండి, నిన్నాల్లుంచీ కూడే లేమా? రేపు మాపిటాలకల్లా మీది మీ కిచ్చేత్తాగా?”

“నికాల్నయిన మాటన్నావు, తలవాతె ఎట్టుందా!” అన్నాడు వెద్దమడిసి రైతు కొడుకు, నుట్టునుట్టి పంటిన పడ్డా.

“మంచోడివి! కర్పూనం ఎలిగించి అంతా అయిపోయినాకా అప్పు

సావూ? ఈరోజుకున్న పెద్ద మనుష్యుల కాతాలుమాస్తే, మేం ఏయూపారం చెయ్యాలో ఎట్లాబతకాలో యింతవరకూ ఆంతుపట్టటంలా! ఏదీ యీ జేరాలూ! ఎన్నారేడితే తీరేనూ? కొంచెం వీటిసంగతి చూడూ? రేపు రా-నువ్వు నేనూ యిక్కడండే వోల్లవేగా..”

“కాతై ఎటనయినా నూడండి సెంచియగోరూ! పానం పాతండవీ!”

“ఇహ అదే వరకూ వేళాపాళా లేకుండా? ఇంతకూ బస్తాలు లోప లేస్తానంటావా లేదంటావా?”

“ఏదొత్తుండది సావీరి, వొట్లు నీలు గారుకుంటూ! కాతైవన్నా పెట్టండి?”

“ఇందరా పుగాకూ. కొంచెం బెల్లంవుంటే పెట్టు సెంచయ్యా? పో,పో, యాడన్నా తంటాలు బడ. పో—”.

* * *

“యాడికయ్యా నూ ఎల్లించీ? ఈయల్లాకా నూ యాడుండ ట్టసలూ? కూడెట్టలేనోడియి, నన్ను సంపుగుదింటం దేనిగ్గా నయ్యా? నన్ను పంపియ మా అయ్యోల్లకాడకూ, ఎవురుంటారయ్యా—” అంది చెసిరేక, ముసలాయి కంటి కగుపియ్యగానే మోర పై కెత్తుతా.

“ఏందమ్మావ్ నీయ్యాటూ? రంపు సాగిరువులే లోనకు బా?” అన్నాడు ముసలాయి సిరాకుతో కాలీనేతులు జాడితా.

“తాలూ! తా లుండూ-నే మా యింటికి బోతా”.

“యాడికే నూ బాయ్యేవీ? ఓసి పాయే మాగాంగా మద్దు నేతుంటేనూ!”

“అర నూయే అడ నేనేది! కిగు మ్మాడ్సి సంపుతా. తాలూ-నెడ్డా డేందమ్మా!”

“లోనకు పాయే, ఎటనోకట్ట సద్దా?!”

“అర, యాడ సావటానికే వొచ్చింది! ముంగళ పెయ్యెగులు-గుంజుతా వేడకీ? వుండ కాడా-తలుపేత్తా వెండుకూ-నే నుండనయ్యా లోనా!”

“కూకో? పెయిదుడకుమల్లే ఎగు న్తుండావుగాని - ఏందమ్మావ్ నీవని మా లావుగుండి! కూకో ఆ వజానా?”

“అరుతా—”

“పొగ్గాడయ్య, జాస్తిగా లేశావంటే!”

“అ! అంత టోడివే! సంవెయ్యిరాదూ సెనేశరం వొదులుద్దీ? కడుపు గాలి సత్తుంటేనూ!”

“లేదులే వుండే. మన కేంవో స్వేగిలింది లే యే! అడేనిగానీ, పజేసినా యిచ్చి సావకబోలే నాసెం మడిసిని గాదంటే? మరేవిటికమ్మా నీ వగలూ? కాతె సదుకుపా వద్దంటే?”

“అయినా యాడేవో మాదరిద్రం గుండదయ్యా! యాడనూసినా పోసి కోలు సంవేందీ? పీ, ముదనప్లకం!”

“పాయే, నీకొల్లు చూ బల్బిందీ? కాతె ఆ బామ్మల 7డపకల్లి ఎల్లవే అంటే, నీకు ఆలి వయదంటే పనీ?”

“అల్లలో మాసావయ్యా! ఏ కాడికీ దీర్గాలు దీతా నాన్ని సంపుతారూ! ఈతాకులు తెచ్చి పియ్యాసావలల్లతా, అంటంటే ఈలే ఆవటంలాఅయ్యకు!”

“ఎంబడిబడి నడుపిరుంసుకుంటే లేదుగానీ యావేందో యాపారంసేసు ద్దంట! పానీలేయే, దినం కల్చిరా కేడికి పొద్దీ? బగమంతు దుంటాల్లే అందర్నో కంట కనిపెద్దా!”

“తెల్లారావున నన్ను ఎంటుదీసి. కెల్లయ్యా, యాడన్నా ప ద్దేవు లాడానూ?”

“అదిగాదంటే నేయిన్నాలూ సెప్పేదీ? అబ్బుట్టలో పచ్చాపలు యింకూసి నుండాల గదంటే?”

“అబ్బ, వుండయ్యా! తెత్తనూ—”.

“బామినీలేదో, పానుపూ మీ...యి...వా—?”

“సిగ్గాయనే చిగ్గాయనే, సి త్తరేకా సెప్పుటకూ—”

పల్లెగూడెంకాడ

రోజు టాలె నీతాయ ఎంకాయ పుల్లలేరుకోను, సేలన్నీవాడ్డా, గిబ్బలంటా ఎక్కుతా. కుంటలంటా గిగుతా, అడ్డా, పదాలుపాడ్డా, గొడ్డమంద కెసిమాలె కిట్టకాలవకిట్టకు సేరుకుండాను.

“యాయల అచ్చగాయ లాడ దంట్టే, నీతాయ? బాగుంతదే?”

“అడ్డాం గానీ...ఎంకాయ, నూతో ఓరాస్సెం నెప్పాలే?”

“ఎండే లులే, నెప్పే, నెప్పే!”

“ఓడ్డా నెప్పనని నెమానం నెయ్?”

“నేశాగా, నెప్పే, నెప్పే!”

“ఎందోనే.....మరే.....”

“ఓనెచ్చు పానీలేయే, నీకే మా వుందిలే పోయే.....”

“బిబ్బ లేపవు కందా?”

“లేపనన్నాగా, నెప్పే?”

“...నా నెల్లంటే.”

“నెట్టే.”

“అండ నెల్లంటే!”

“అమ్మా ఎట్లా!”

“ఎట్లా కేందే!”

“ఎట్లా కేందే? నూ నెల్లవుతా వనుకో! నీ మొగుడోడు నిన్నేడుకన్నా లేపేనుకుపోదాడే!”

“అండ!”

“అండ, ఎట్లా! నన్నుకూడా తీసుకుపోయే?”

“అండ మాఅయ్య తిట్టడూ?”

“ఎందుకీ తిట్టాడమ్మా?”

“.....”

“నీతాయ, నీతాయ?”

“నీకు మతుకు పెల్లి కాదంటే?”

“ఏం...?”

“ఏం నంగనానివే?”

“నేనెల్లాణ్ణగా, నీకు మల్లెను కుండావా?”

“మీ అయ్య సావ దన్నడూ?”

“మాఅయ్య మంచోడుగా మీఅయ్యకుమల్లే...”

“ఆ, ముద్దెత్తుకుంతాడు...మరి పెల్లాడ కేం నేత్రావే?”

“ఏం నేత్రే నీకేం? యిటనే వుంతా, అసలు పెల్లెందుకమ్మా? నీకేం పెల్లా డావ్ ఏమన్నా నేత్రావ్, అడుకాత్రా లేపేసుకపోలే”

“అస లయిందంటా? ఆయ్యా అవ్వా గదనపడ్తుంటే, ఎనకమా బుండి యిన్నానే”

“ఏం...? ఎటెటా!”

“పెల్లి నేత్రే బాగుంతదనీ, ఎటుకాగం నేత్రంది ముసల్లి.....”

“పాసం తీశావుగండే, మరసనాడే అగు దన్నట్టు అడలగొట్టి సంపావూ?”

“నాకు మతుకు తెలుసెట్టా”

“సాల్లే పెల్లికూతరా, యీపాలికి, నీమీస గొడ్డెక్కిచ్చేనేదాన్నే యీయాలకిల్లా! యిం కీతయీ జేయాలా, పుల్లెరే యాలా, బుల్లికే నా సాల్లే సప్పనా”.

ఆటలే ఆడాగా సిన్నిసిరతలా పాటలే పాడారా సోదైమంగానూ, యీతిలే యీదారా యింతి యింతగానూ, నాల్తెమంటా ఆడారా సిలిపి ప్లొడా ఆంట!

సప్పనప్పన పుల్లగిల్లా కిలేసుక, సిన్నిపెటలెగరాడ్డా సిండులేత్తూ, గొడ్డెనకమాలె అడ్డా, పదాలు పాడ్డా, సంద కాడయ్యేచెలికి ఎప్పటాలె బిమ్మా నమంటా పల్లిగూడెం నేలేను కుండాను ఎంకాయ సీతాయ.....

“...అవ్వోయ, అయ్యెచ్చాడంతే?”

“అవ్వోయి చెప్పి, యీ నూ ల్లాకా యీదే కూకుండానా”

పుల్లా పుడకా పాయికాడ నక్కంగువ్వేసి, జుత్తు యిదలేసుకా, గాబు

కాడ కుండలోని నీలతో ఒల్లంతా ఆడిడ, సక్కుగా కడిశుకా—

“అవ్వా, యియ్యాల బూలో కేందే?”

కూతురు లచ్చిపోయాక, తన కింకోరూ లేక పోతూన, నీతాయని గారా బాన వెంచింది ఆది. పిడకా బొడకా అమ్మి, నీతాయి పెల్లిగాను కాత్తో కూత్తో యెన కేసింది. ఈరాయి మటుకూ, అ త్తంటే మాతభిమానం. పెద్దముండ యింత బూవొండిపెడ్డా యిల్లు కనిపెట్టుకుంటుంది, తను సాటుసాట్టు ఏం కేసుకున్నా, కూతురంటే పానాన. ఆసాముల ప్లకుపోతా, నాలుగుడబ్బలు తెత్తా, అందరాలెకూడా పోయేవోడు యారాయీ.

తన కేయాల ఏమెచ్చిపడుదో, నీతాయి పెల్లిగాని సత్తానంటూ మొండి కెత్తి కూకుంది ముసలి. పదమూడేల్ల నీతాయికి పెల్లెందందామా, పానీ, యిది మంచి, యిదిసెబ్ర, ఆని సెబదామా, ఆకూత్తే వోడెపాలన్నా పడుదేమో? చరేనంటూ, మంచి పిల్లకాయ దొరుకుతాడేమోని, నూత్తుండాడు...

“కుండలో నీలుపోయే తల్లా, నీటయి పోతల్లా?”

“ఏందమ్మా పద్దా కా తిప్పి సంపుతాయా, బూలోకి ఏందమ్మా, అంటే—”

“తెల్లగడ్డలేసి రోయిపప్పు...అయ్యో సంబమా! మొదులు నీలులేకుంటే?”

“ఊ!” అని మూతి తిప్పుతా గబగబ కుండసంక నేసుక లోతుంది నీతాయ్... “కుంటకాడికి నీలకొత్తావంటే ఎంకాయ్”.

“వత్తున్నా వుండేయ్...”

“యీయాల సందమామ ఎంత బాగుండాడె”...

“సల్లసల్లగ రారా సక్కునయ్యా” (నీతాయ్ పాడుంది) “సందమామా, సందమామా నూ, దామంటె వత్తావ సందమామా?”

(ఎంకాయ్ అందుకుంటుంది) “ఆటలంట ఆడుకుంటె నూత్తానె నవ్వుతానే”

“సందమామా, సందమామా నూ అల్లిబిల్లి ఆడ్డాం వత్తావ సందమామా?”

“రామంటె యీలవుద్దా, సెట్టుకింద మసలవ్వ కొట్టుదీ, తిట్టుదీ”

నీతాయ్ పాటు “సందమామా సందమామా నూ రాకుంటే ఎంత

ముద్దు పెట్టనోం సందమామా?”

“ఎన్నముద్దు తినేయేల నీతో తెకూనుంటా, నీకాడ బూ తింటా”

“సందమామా సందమామానూ పద్మాకుంటే సాలు సందమామా”

“బుద్ధమమ్మా కాలి జారుదీ! కుంటకీయా లే నీలు బెట్టారూ”

“నాటొచ్చాక మావ్వ నన్ను నాటుకుతీసి కెల్లాందిగా”

“అబ్బా నేమతుకు రానెట్టా మా ఆయన డిగీ?”

“నూ రాందీ, పోను మనసుపోద్దంటే?”

“బలేకుకాలగుంటదే. ఏం? ఆల్లందన్నీ ఎనక మాలపెత్తి ఆ వజాన నేనంతా నా పెయ్యం? హుం హుం”

“ఆ లెక్కలేకుండా, ఆ మాత్తరం నేయ లేంగా?”

“నీతాయ్, నీతాయ్, ఇయాల మనిద్దకం ఓకాడ బూతింవామే”

“ఓకాడే పండేసుకునీ, ఎన్నెట్టో కలెలు నెప్పకుండాంగా!”

*

*

*

“తెల్లగా తెల్లారిపోంది, ఇదేం దమ్మా యింకా లెకరూ! చీతాయ్ ఎంకాయ్ లెకవండి లెకవండి, ఇదేందమ్మా! రేత్తరంతా సంఘకుతినాయ్? లెకే చీతాయ్! కాకీరి నేనుకో క్కన్నా?...”

“ఏందమ్మా...కూనేవుండు.....”

“ఓసి నీయిల్లు నేలగట్టా, ఆ యూర్లో కెల్లాళ్ళే!”

“ఆ...ఆయ్య రేత్తిరే యాలకూ రా లేదుమ్మా!”

“సెబతా, లే, పనంతా ఆ వజానుందీ!...”

“ఎంకాయ్, ఎంకా—లేకావంతే! ఈయాల దబ్బదబున పంచేసుక, సల్లిబూ తిని పుల్లెరుకోను కిట్లకాలకు పోవొద్దూ!”

“రేత్తిరెడ్డ—బాగుండే...పోతున్నావుండే...కేకేత్తావుగా”...

“అయ్యేడికల్లాడమ్మా, కొత్తపయిటా కొత్తరెయికా తెత్తానీ?...”

“నిసిరేత్తిరెంగా వొచ్చే, పెదపాలెంకాడ ఓపిల్లాడున్నాడు, నూసా తాని, పెందరకాడే లెగిసిపోయే”—

“పాపం తెత్తాని ఆనెపెత్తి?”...

“లేడంటే, నెల్లంటూ లేళ్ళే! మురుగులూ దుద్దులూ కిడలూ, ఇయన్నీ పేయించనూ?”

“నా కొద్దు పో, అసలేని వెల్లాణ్ణా?”

“మా సిట్టమ్మో, ఏం పోడిడ పోతాయే, వెల్లయిన పరసనాడు మమ్మ
ల్లునలు నూతా!”

“ఉం...మరి ఎంకాయ్ నాతోకూడా రావద్దమ్మ?”

“ఛీ! తస్సకాదంటే, ఆదిమటుకు కూకుంతదెత్త! వాల్లయ్య దానికి
మటుకు పెల్లి సెయ్దూ? మానక్కా సాగుద్ది వెల్లంతూ కావాలగాని...
సాల్లే పగులు, సద్ది బూ తిందువురా?”

“ఉం...!”

“కొక్కిరిద్దవులే, మొగుడ య్యొత్తే...”

*

*

*

“ఎంకాయ్, నే పోతుండా?...!”

“ఒచ్చొచ్చె!...”

“నూకామ్మా, గొడ్డపిల్లోళ్లు పోతుండా రప్పడే!”

“పానీలే ఎనకమాలె పగాలు పాడుకుంటూ పోదాం”

పాట సీతాయ్ “సిత్రమంటావు, సెలరేగి సిందేసె సిన్ని కుప్పుదూ”

పాట, ఎంకాయ్ “ఓయమ్మ యశోదమ్మ యినవమ్మయింతిలూ”

పాట సీతాయ్ “ఎన్నముద్దాలన్నీ యిదివిగా తింటుంటే, సెప్పవత్తావుంటే
సెంపపగలా గొట్టి సక్క బోయేనూ”.

“ఇంతింత లేండి యిను యశోదమ్మ సెంప పగాలాగొట్టె సిలిపి కుప్పుదూ!”

“పాలకంటా బోయి కోడ లొత్తావుంటే సెయిబట్టక సరసమాడేనూ”

“ఇనవమ్మ యశోదమ్మ ఎట్లా బతికేటట్టు సారవసేసుక సంపుతావుంటే!”

“ఎకిలి పనులొంటి సెయిబట్టుకో బోలే పేడముద్దా తినుక సింద

కొట్టాడమ్మ”

“ఇనవమ్మ యినవమ్మ యశోదమ్మ సంపుతాడంట సెప్పకుండేదెట్టె?...!”

“దొద్దొద్దొద్దొ — రట్టక సేరాం!...”

“ఓలెమ్మ ఏం లొత్తుండే, కాలవా?”

“శుభలేదాం?”

“బామ్మరిల్లు కట్టదూ ?”

“చెల్ !...”

“నూ పెల్లికూతురువంట ! నే పెల్లికొడుకునంట ! ఇల్లు కడదామంట !...”

“మరే...నేపెల్లాడ బోతున్నాగా ! మాఅయ్య...ఎల్లాడుగా ?”

“పానీలేయే, నానం తోరిక్కావాలా ?...”

“హి హి హి ! ఒకమ్మాయి అలిగింది, పానీలేమ్మ, తమాసె కంటేనూ !

వొప్పదూ మనిద్దరం ఒకటిగా”

“సత్తె పెమానం నెయ”

“సెమానం !”

“మా నీతాయ !”

“తానా లాడదాం ?”

“ఓ—కెరటూ లెగుత్తున్నయ్యే, ఒక్కొక్కే వుండాం”

“ఎవురు లేళ్లే...దిగు దిగు...”

“వూయ-వూయ-వూ—”

“ఓ ఓ ఓ...”

“అబ్బ తోసుదేం ?”

“ఎగ్గున్నై కొత్తినీలు...పిప్ చిప్—”

“కెరటూ లెగుత్తున్నయ్యే—”

“అమ్మా పామే ! పామే ! నాయనో—అడ ! అడే, యాడ !—”

“యాడే—అయ్యో—ఓమ్మా—నీతాయ, నీతా—యాడే— లోప
లిక పోతుండా !—”

“ఎంకాయ—పోతుండా—”

“ఒత్తుండా—నీతాయ—వుండే—”

*

*

*

కెరటూ లెగు రెరిగి పడ్డయ ! తోనేసుకు పోనై బామ్మరిల్లుతో కూడా.

“కాలన గొట్టెందో కరిగిపోలేను, గొడ్డకావో చింత గొల్లుచున్నాను—

గూడెంకాద కూడ అల్లుకున్నాది—”

యుద్ధం

నాంచేరు ఆ మద్దెన అంత జబ్బునబడి లెగినాల్నుంచి మడిసి మాసరా మార్చం, పెల్లం యారికి మనసు యిసిగింది, కూతురు ఎంకట్టుబ్బికి ముత్తా బులకు కనాకట్ట మయింది, ఆల్లుడు అక్కలాాయికి అలకల్లెగిసిస్తే, మంచీ సైబకు యీల్లందర్నీ కనిపెట్టుకుండ ముసలాయికి వుసారు మల్లింది.

తను బొమ్మలాటలే ఆడేదో, డడ్డే సలపాయించాడో, శేరే పెన్దె యిందో! యిదచి అదివీ ఏది బలాందయిందీ తేలవను యీలనని యికారాల్లో వుండాకు నాంచేరు.

“నీనీ—యీ నెడయ్యా?”

పొయిపొగ వూపిరాడకుండా ముక్కునా నోట్టు పట్టులలో ఎనిపే ఎనిపే దొగ్గలాకు పొప్పను ఆపన్న ఆళ్లబారేసి, ఆ ఎనిపే తెడ్డునేల్తో పొగ యిది లిచ్చుకోటంలో పొప్పకారం కారంగా మొగాన ఆడిడ రాసుకుంటూ సీదర బాదరగా ‘ఆఫ్ చీప్, యాఫ్ చీప్’ జంటాతుమ్ముతా ఒల్లునెట్టుకుంటూ ఎట నవుతే యేం యింటి తలబడి ఎదటాపడ్డ ముసలాయినా పెర్నేసింది, నాంచేరు పెల్లం, యారి.

“ఏదమట్రీ! ఒలటిరుసుకుంటావ్? ఇల్లీడనే వుండాడు మర్రినెట్టుకింద.”

“నూత్తుండావయ్యా, ఆమడి సావజాన కూకోటం?”

ఏసిగ ముసుగు సెవిసాయలకుండా మెల్లీసి మోకాల్లమీనకుండా ఒల్లంతి టా కప్పేసుకుని, ద్యానం ఏకాడుండా, యారి ఎగురుడు అట్టరెప్పనేసి, యిది కాదు ఆదనుకుంటూ, మరోకాడకు ద్యానం బారునేసి, ఆ లిల్లింటికి జవ కాడగావుండ మర్రినెట్టుకింద కూకు నుండాడు నాంచేరు.

“ఏదిమయ్యా, నూ యీకూకోటం?”

“ఏదమోయ్!”

“యిదేదమయ్యా యీ మడసీ! బొమ్మలాట చంగ తట్టుంచు. అట్ట ముసు కేసు కూక్కోబోతే ఆకాడ పట్టుకెల్లి శాపలు పట్టుక రారామా, పట్టె తుంగ కోసక రారామా! ఎండుమిరబగాయ లని లబో దిబో కొట్టుకుంటుండా

తేడే! ఆక్కులాయమటుకు ఎన్నాలని సతాధూ? ఏకాడికి దీపచ్చెమ్మలై కూకుని - చరేగానీ, యిదేదీ! ఆక్కులాయని సాగచ్చొరం వాయిత్తా నన్నావంట వంపుట్టిందయ్యా నీకూ, సాన్రాయకిమల్లె ఓ సోట కూసోకా?"

"వాసిపాయే, ఎండ్రకాయ మొగంసువూ! అణ్ణి లంకేసు కొత్తుండావు గానీ!"

"అటనే అందువులే, తీసుకుంటా పెంజేరి మొగవేసుకుని! సిన్నెదన్న అడో నీకేం పనొచ్చిందంట! నలుగుగ్లో నంటయ్యా అల్లణ్ణి నాగచ్చొరాలు పడోనంటం? ముడసాలె కాన్రాకుండా!"

"వాసివుండే! కొ పూడ్డన్నే వోళ్లులేకా! మిడ్డెవ ఎంరకంటం వుండే మటుకు ఏలాపాం లేకండా కటపడి నేసినపదాలు అకబాన వరనడప్పి వాయిత్తాడంటే? పానీలె, మొంజోడని కాత్తె సరసంగానే ఒరె, యిట్లాగాదురా అన్నా. 'పుం డాతల' అన్నాడు. యాడికి తరిబీదిచ్చింది యిండుకా అనుకుండా. అడ కిదయిందీ? లచ్చనాసావి పదాల కాడంటే, తప్పడుకూలలు కూనేదీ, యిన్నాల్నుండి అడికి నూరిపోతే! తప్పురా, అన్నా! 'కొత్తపద్ధతి లేవయ్యోవ్' అని నాకంటే పెప్పటం? సాయదీసి మడ్డెట్టి నీతగ పాడవద్దంటే, కోల్కాక్కరాయి ఎదవను? 'వాయి పావయ్యోవ్, నూశాంగాని' అన్నాడే! యాణ్ణి సారంతోటే పానివ్వాలంటే!"

"బానేవుండి, బజార్నుబడి నలుగురు నవ్వను! ఎంత పెద్దా అల్లడే వుండే ఓకూతురూ బాగుండ దనంటయ్యా, నువ్వీపన్న పెయిటం? ఎల్లిపోతానని అడెందు కి నాల్సొచ్చిందీ, సాగియ్యను నాసావు ఎండుకట్ట కావాలా! నీ యికారాలేందో, నీ నచ్చిత్రాలు లెక్కపెట్టలేందో, పెవులు ఎల్లాడేసుకుని మువ్వులా కూసోటవేందో, అడ కూడుమటుకు కాసుక్కుసోలేద, పెప్పాద్దూ! తిరిగి నన్నాలు తిరిగి మూటల్తో తెచ్చుకుని తీసుకున్న న్నాలూ తీసుకుండావా! నీసీ నన్నాలూ నేయించుకుండావా, యిగ కాల్లు బాజ్జాసి కూకుండావు దేనీకీకాకుండా. నీలెక్కలేందో, నీయవారాలేందో, సంపాయించి నన్నాలూ ఓరికి దారబోశావోయామో, వుప్పడు నీకు అటలంటేనే పట్టిచ్చు కోకుంటిని, ఓ పెంప మాడిసతావుంటే! యాలకుమటు కొచ్చి కూకుండావు తినను, వొప్పలు సాతా."

“యదుగో యిటు జూసి మాట్లాడు? యీవజాన నీయవారాలేందో తేల
డాల్సిందే! వుప్పుడు నూ పొప్పు తెడ్డెసుకు ఎందుగా నోచ్చినట్టా? యిటు
హదూ? యిన్నాలమించీ నూత్తుండాగా మీయాటా! ఓయ్, నాంచేరు
గాడ్డో యవారా లేందను కుండాలో! యీడ యంకా నల్లరకతం వుందనుకో
ల్సిందే, తెలవల్సా యదుగో యీసోటు నే కరీదిచ్చికోన్నా. యియిల్లునే
గట్టిచ్చా. ఆడ కదయిందీ? వుప్పుడునే తీసుకుంటూ వూరక కూకుండా ననేగా
వీ గెంగిరెన్నాటా? యీమా టిను! యీ పన్న నువు ఎల్లు. ఎల్లి పోతులూగో
వుండ మునిసీబు కోటిస్సెర సాములొక్క వుతే ఏం, ఆడుండే వోర్నవుతే ఏం,
ఎల్లి అడగు. నాంచేరుగాడి రావణా రావణోసుగ్గోరి యుదేం ఎటు రకతం
కక్కిరిచి, ఆ దెబ్బకు మునిసీబుగారు సిత్తయి బంగారపు రిచ్చరకు లెట్టిం
చ్చిందీ”.

“నువ్వేనల్లా, మే మ్మటుకాడల్లా—”.

“వుండూ—నువుండాల్లా! యను! ఆయిందీ! వ్లొప్లంలో పూల్పెట్టి
ముంల ఆయవజానలో, నే పమ్మకాంబన్ని ఆట ఆడ్తంటే, ఆట మద్దెన
పూల్పెట్టి లొగిసి, యీ నాంచేరుగాడికి పదార్తూపాలు పెడెంటునేసి, ఏవం
వ్నాడూ? పో; ఎల్లి తెల్చుకురా. వుండు—ఆయవజానలో, పోలాయి
పుల్లాయి ముటాలు నోల్లు తెరవ లేదంటే నీ ఎడంకాలి బోడు తీసుకు తన్ను.
బద్దంటే ఆప్పుడను. మీసం మెలేసుకు తరిగా! ఓయ్! వూరకనే తరిగా
నంటా? పొగా న్ణిపించుకు తరిగా! సంపాయించా. అట్టాగాదంటే,
మిగు కులికిందీ? పో, తిన్నా రనుకుంటా! కాలదర్మాన కాయలా పడ్డాను.
వుప్పుడు కారంటే మీసంచు మవారం బహటి కెల్లు కొచ్చిందీ? తెగతిన
మరీగీ, యీడు కాలే తిరుగుణపడే, గోసీ లిప్పుతారంటే? యీ అక్క
లాయి ఎడక ఏకత్తై నాలుగు డెబ్బలు పెట్టిసంతోషాత్రాన ఈడ, ఆసలోడు
ఆడవయింటంటే? యదుగో, యీదాల్పోగు ఆట ఒదిలేత్తా, ఆడుబెట్టిన
కానీ కాసులమీస. కాలే ఎడం తగిలేతలికి, ఒక్కోలకు నడువులు సల్లాదిరి,
పడేసుకు బతకాలంటే పడినత్రాంటే? మిటకరిత్తా, పొప్పు తెడ్డెసుకుని
ఎగురుకుంటా ఒచ్చా? పూ అవకాడకు. యిది ఎప్పుటికైనా నువ్వు తున
కుకోల్సిందే!”

“అచ్చి,” అ నో తుముదులి పేసి దొంగలారు పప్పుకూర కాడికి దొలుకుంటూ ఎల్లింది యారి.

*

*

*

ఎగ్రపంచకట్టాడు. పైన గల్ల కండవా మడ్తేశాడు. గొబ్బొచ్చులను బట్టించి, ముంగలజుల్పాలు, ఎనకజుత్తుముడి అనగ దువ్వాడు. సెవులకు కమ్మలు, వేతివ బెత్తం, కాలకు కీర్తనెప్పలు, దూలవాలె తాటితంబవాలె వూళ్లొకి బయలెలాడు నాంచేరు.

“ఏం నాంచారయ్యోవ్, కాలై సుమారుగుండా?” అ నోమంగలాయి. “వాసి, నాంచారయ్యోవ్!” అని అల్లమ్మతో ఓ కుమ్మరమాయి. “ఏం రుసగ మ్మోవ్, బాగుండా?” అనడిగాడు నాంచేరు తలుపుసాట్నుండ ఆ కుమ్మరి మడిసితో. “అ! కాలై, నయంచేనా?” అందా మడిసి తలుపురగా వేసు కుని. “అ, మల్లీ కనిపిత్తానా!” అనేసి ముందుకు నడిశాడు నాంచేరు. “మల్లీ పీరు బజార్న పడ్డదే!” అంటూ మోతాచ్చాయిబు.

“ఏంరోవ్, నాంచేరు. బాగుణ్ణిట్టేనా?” అ నెంకిట్టుబ్బయ్యగాను అని ఓవిదానేంటి, అనాటికి మల్లీ నాంచేరు నాలుగు యాదులా నలుగున్నీ సూత్తా, పూరానన సందులుగొందులా పీలుత్తా వుసారుగా తిరుగుతుండావ.

“నాం చేరయ్యోవ్?”

ఎనక్క తిరిగి నూశాడు నాంచేరు ఎనక బాబ్బ అంటూ పసిచ్చిగా-కడాకు పోతులూరి జంబో రబ్బాయిని గురుతుట్టి, “బాగుండా వంటియ్య, జిల వయ్య?”

“ఎన్నాలకు ఎన్నాలకు నాంచారయ్యో? నూశాన్నాలు కొయిండ్లా వంట! యీ మద్దెనే మాముసుసుబోరు నీ యిసయం అంటుంటేయిన్నా. వాసిదీ నెమ్మ. నువు అనివగ్న ఏం యుద్దెం ఆడావు, నాంచారయ్యో! యిప్పటికీ కిల్ల ముంగ లాడుండ దాయాట! రకతం కిక్కిం దన్నా రంపే నమ్మ. నాలు గేళ్లు కాలేదంటూ వున్నటికి?”

“కాలా మరీ! ఆద మనో రంతా బాగుండానుగా? మల్లీ ఎటున్నా బయ

లెక్క తప్పేటట్టులా. ఏవీ, యీ మద్దె మత్తిరంతక యాడకీ కదలకనే పోతినీ!"

"యిదుగో, నాచారయ్యోవ్ ? యీ సంకుశేత్రిముంగలగా మా పూరో పారి నూ రాల్పిందే, సెప్పొద్దూ!"

"ఆఁ రాకేంసేత్తాంతే, బతికిబాగుండాల గాని ?"

"అట్ట కాదులే, నూ రాల్పిందే! అడ్డా కెందుకూ, నూకుళాలగుండావని మా మునుసుబోరింటే గాలిపడగల్లా గొడ్డల్లా, మోతాచ్చాయిబుల్నియాల కల్లా? హుంహుం! నవ్వుచ్చుద్ది వుప్పడుకీ, అడాడ మీరిసిగం తలసకుం టంటే! మీము టాంతావున్న టేగా? యిదుగో, యీపనేందో నూసుకుని ఇయ్యారే ఎల్లనూ మాపూరూ? నీకెందు కాడ గబ్బు లెగుపుతాగా!"

*

*

*

"ఒరే, నేనేది కాదంటారా, అక్కలూ? కాయలాపడ్డానక పేసీలాచ్చి నె గాని—అను లెందుకు రావాలంటా? ఎన్నాలు ఆటలాల్లేమా, ఎన్నాలు ఓరి కోరు సరసంగా పాలేసు? ఎంతసెడ్డా, నే నీకు మావఁనేదంటా! ఒకేల రానే ఒచ్చినైరా, పేసీలూ? నేను నీకు మావఁనే కదంట్రా? పోతులూరు మునిపీలు రామని కబురుసేసె! ఎంత్రా, నాల్లాజులు సార్వీకు యిచ్చేతినా మల్లీ, కాత్తె పెట్టిబడి, అనక ఎల్లి ఆడ వర్చం కురిపియ్యవంట్రా! కాదంటా, అక్కలూ?"

"నే నెలుతున్నా యినుమాఁవా, నేనునీకన్న ఎంత సిన్నోణ్ణయినా, నా క్షూడా కాత్తెకేసం రాల్పిందేగా యీయాలకూ?"

"కాదన్నా నంట్రా?"

"నేనూ కాసినికూసిని యిన్నిపదాలు ఆ డీడ నేర్చుకుండా నంటావా కాదంటావా—?"

"అదుగో అడే సరసంగా పొమ్మనేది నేను. యి ట్రినా, అక్కలు? మనం మనవంతా ఓటంటారా. నువు సాట్ను ఎన్ని బాతికినా, ముంగల కులీదు నాకాడే కా దంట్రా తిన్నదీ? ఓముటా వుందంటే, ఎవుడో ఓడు గీవినగిత అవకాడకు దాటి పోగూడ్డన్నమాట. అయిందీ—".

“ఏం దా అయిందీ? లాబాలన్నీనిన్నే గుంజుకోమనా? నాకూ పెల్లం వుందయ్యావ్!”

“కాకా! సంపు ఎదవను, నీసెప్పనకు పాల్పడ్డే! ఆమాత్రం ఎటనో సద్దు కోనూ? నాకు మటుకు తెలవ దక్కటా.”

“ఎనక, వోపాలి కమ్మలెత్తానంటివే నాకూ?” అంది కూతురు యెంక ట్చుట్టి, సందు నూగుకుని.

“వాసి నువ్వుండే, యవారాల మద్దెన దగువాలె!” అని యిసిగాడు నాంచేగు.

“దాన్ననమా కయ్యోవ్, పిల్లముండ. దానికేం తెలవదు, ఆ య్యియ్యా కావాలంటుం తప్ప!” అంది యారి, ఎంటనే అందుకుని.

“నువ్వేండే, సింతపాండు దుద్దిపట్టు నెలిదానికీ? ఆ నీకట్టోకూకోరాదూ, పేడకువ్వాలె? నువ్వుం డాడ—అదిరా యవారం, అక్కలూ. ఎంతవెచ్చినా మన జనాబాకే కదక్కటా? మొదులు మనసంపాద నెంత! ఏకాడికైనా ముటూమిన గురుండాల్లా, అక్కలూ. పక్కోళ్లు నోల్లు తెరవను యీ లవుద్దక్క, ఈవజా నో కట్టు మీనుంటే?”

“నే సెప్పేదంటే, మావా. ఎంత నీకూతురై నా నాపెల్లావేందా? దేనికైనా కరుచు మాకూ వుంటుందా, ఎంతకలిసుండా, వేసిల్లేకండాబోలే ఏనాటికైనా సుకం వుంటది.”

“అదిగదీ నేననేది” అంది యారి, యవారం ఓ యిదానాని కొచ్చినట్టు పోయింది.

“నాసి పాయే, పీతమొకం నువ్వు—అంతేనా, అక్కలూ మాటచరు దుకు పోతుం కావాలి ఏకాడికైనా. కిరుజులుంటై నూడూ? ముసలాయిగా ఉండాడు. పానీ ఎటనో సద్దుకుపోక తప్ప దైట్టా?”

“ముసలాయి డబ్బులిటు బాకేయ నే నిల్తా. ఆ తలాడు లబోదిబో కొట్టు కుంటాడు” అంది యారి బ్రదంగా.

“సితిగ బొడ్డుత్తా, తంట్లా లెవారాలు కదిపావంటే—టప్పేర్లంజా!”

*

*

*

ప్రిత్ర తి పోతులూరు సెరువుగట్టు దెగిర జూవిసెట్టుకొంద జనం కిటకి ట్లాడుండది.

నాంచేగు రావరావణా యుద్ధం నూడను వూరి జనవంతా వుసారుగా తోసుకు నొత్తుండారు. నాలుగు సమచ్చరాల కిందట సివరసారి ఈ యుద్ధాన్ని నూసిన ఈ వూరిజనం వద్దెన అంత కాలీ తగిలి, ఈనాడు పెదానంగా ముని సీబుగారు నాంచేర్పు రావించటంలో జనం మరింత అట్టాసంగా నేరి కూకం డారు, ఆటపందెర్ని పెటపెట్లాడితా.

తెరముంగల మూశునాలుగు లాందర్లు సరిది, లోపట్నుంచి, తెరముంగల తు అప్పడె బొమ్మల్ని కానానీకుండా, ఓసిన్న లాందరేసుకుని, బొమ్మలన్నీ పెట్టాల్సినోట్ని తెరమీనకు సరుదుతుండాడు ముసలాయి, మిగతాముటాకన్న ముంగలగా కూడు దినోచ్చి.

జంగవోరబ్బాయి తెల్లరేకలు దిద్ది, తడిక సందులకుండా తలకాయమటుకు లోనకు నెట్టి “నాంచారయ్యోళ్లు యింకా రాలే దెట్టా?” అని ముసలాయి నడిగాడు సారపున్నాడికి మల్లే.

“ఎవురయ్యా నూ, మెగానావజాన ముగ్గులేకుకు యిప్పట్నుంచీ కెంత తెతుకు తుండావ ? ముగ్గుబట్ట తియ, పావుకర్రకు పద్దగిలే ముంగలగా” అన్నాడు ముసలాయి, పెత్తనం సెలయితా.

“అ, నే జంగవోరబ్బాయినే. ముంగలగా నీ తుట్టెమెగా నోపావి నూసిపోదావని యిటొచ్చానూ! యిది పోతులూరుగానీ, మునిలేసా తెయికి, కాత్తె కనిదెట్టి పోవయ్యోవ్, నువు ఎవురు వోగాని, ముసలాయినా.”

ముసలాయి మూలలకాడ సరిది, తడిక సందులకాడికి ఎల్లేతల్లికి, అడా వుడిగా నాంచేకూ, ఎన కాత్తె యారీ, ఎంకట్టుబ్బీ, ఆల్ల సందుకుని అక్కలూ లోనకొచ్చారు, మునిసీబుగారింగో బోజనాలు నేసి.

“ఏందిరా, నూగో ఏనుగుతా పనంతా ఆవజాన యిడినేసి గత్తీలు తిరుగు తుండావ ? మునిసీబు గారొత్తుండారు. సప్పసప్పన కానీండి!” అంటూ నాంచేగు ఆదరాబాదరా ఆట బద్దల్ని తెరమీద బొమ్మలకు పిన్నీసులు గుచ్చటం సాగించాడు, పని సందుకోమంటూ పక్కోరికి స్నేలు నేతా.

యారి సల్లగానాంచేరు కాడికి నేరి, “అటు కత్తెకిని బెట్టి పోనీవయ్యావ్, మాకుడుమీ నుండావు గాని?” అని నెవి నేసింది. “ను వ్వేందే నక్కేరు బంకకుమల్లే పట్టుకుని సాగదీతుండావూ; నీ ఒంగారక్క యవారవేందో నూసుకో?” అంటూ తోనేచుకుని, “ఏదిది యదది” అనుకుంటూ, పనిన తవుల్లాడు కుంటుండాడు, నాంచేరు వుసారు మీన.

పోతులూరుమోతాచ్చాయిబు బిరుసుకెడ్డం లోనకు నెట్టి, “రైట్! బేగీ కానిచ్చెయ్ నాంచారయ్యా, మునుసుబ్ కీ వొచ్చి కూకుండార్” అని, ఆ యిసయం మునిసీబుకు నెప్పి, ఆరి అడరు పెకారం అల్లరి సిల్లరజనాన్ని అడిగి తట్టి, తెరముంగల నిలబడి యాపిదంగా నెప్పాడు:

“మల్లీ నాలుసమచ్చకాలగాను ఈ నాంచేరుముటా రాటం అయిందనీ, మునుసుబ్ గారు, యింకా పెద్దనెద్దోరు అటనూడను నెత్తేకం గొచ్చాననీ, కత్తె పిల్లలొన్నదయి న్రానీకుండా నూతా, యుద్దం మొదల బెట్టుబోతుండారు గనక, బద్రంగా వుండాల్సిందిగా మునుసుబ్ గారు నెబ్బుండారోహా!” అనేసి తనసోటు కెల్లి కూకుండాడు, తెరిపిగా తెరకాపడ్డా.

బయటతట్టు లాంచ రొచ్చెయటం, లోపడ దీటీటు ముట్టియటం ఏపాలే జరిగేతలికి, యుద్ధానికి ముంగలగా యారికంటంతోబాటు, అడుకుంటూ బంగారక్క పెత్తెచ్చమయింది తెరమీన.

“ముక్కు నూడు ముక్కుందము నూడూ; ముక్కుననుండా నాముద్దు పోగును నూడూ. బంగరూ నాపేరు సుంగారవతీనమ్మ, బాచులారా.

“గొప్పనెబువు లుండారు బంగారక్కా. నెయ్యెత్తి దండంబెట్టు బంగారక్కా. మిమ్మల్నుండిచ్చి అదరించి ఈయాటనే యిత్తుండ, న్రీ మునిసీయి గాక్కి అనేక నెమానాలు నెయి బంగారక్కా.

“అ నాయదంగా సబోరిని యికారించి, అటలాడి, పాటల్వాడి, అల్లుడు కేతిగాడ్కి రావరావరా యుద్దం నూపించను, మొగుడు జుట్టు పోలిగాడు రాకతలికే, కేతిగాడ్కి ఎతుక్కుంటూ బోయిందిబంగారక్క సింగారమునూ.”

యిం కూనేపుటికి మరకొన్ని దిపటిటు ఎలిగి నాలుగుపక్కలా ఎల్లుగు సగుకునేతలికి, మొత్తం యుద్ధేభూమి కిల్లకా పడింది. యిటుపక్కగా,

సీరావులోరు, లచ్చనాసాని, అంజనేయుల్తో కలుపుకుని కోతిమూకలూ, అటుపక్కగా రావణాబ్బెమ్మూ, యిబీసన కుంబకిర్నుల్తోటి గాచ్చసమూకలూ యుద్ధానికి తయారుగా వుండారు, సెలనం లేకండా, ఎనక దివిటీల ఎల్తురుకు ఒకే దుప్పితో మెరుతూ.

యుద్ధానికి తయారవుతూ, వుసారుకు సిందుల్తోక్కుతుండ నాంచేర్ను యారి సల్లగా సవరదీతూ. “అడాడ అబ్బణ్ణి కనిబెడ్డా, అణ్ణేం అనక, కాత్తె అడ్డో సుమారుగా పా వయ్యోవ్,” అని మల్లీ అదిలిచ్చింది.

“వాసి, నువ్వేందో నాకు, ఆరంబంకాడా? ఆట సుమారుగా పాకపానీ, మీ ఒల్లు నారదీతూ.”

“నువు ముంగలగా తూలమాకయ్యా, యిదేందో పెడద్రంగా వుండీ!”

“సెక్క యిరుగుద్ది! సుబమా అంటా—నా కసరే తిక్కరేగుతుండది, పా క్షణించి. వోరె, అట్ట నీలుకారుతూ నిలబడ్డా వేందిరా? పోయి, రాములోరి చంక లేందో నూడకా?” అని అక్కల్ను ఇదిలితూ, తనెల్ల రావణాబ్బెంవను పట్టాడు, కాలికింద లయ సెక్కను సరి చూసుకుంటూ.

అక్కలు గంభీరంగా పెల్లం ఎంచట్టుట్టిని దెగిగగా వుండమని సెక్ కేతూ, ఎల్ల రాములోర్ని బట్టాడు, కింద సెక్కను వాలుగా సూసుకుంటూ. డబ్బాలు డబడబ లాణెయ్! సెక్కలు కటకట్లాణెయ్! “అహహహహ! వువ్వోహోహోహో! యాక్కి యాక్కి!” అంటూ యంతకారం సేకాడు నాంచేరు, అటపందిర్ని, అక్కలాయినీ ఒనికితూ.

యుద్దేం ఆరంబవయింది.

“చూ సీరామసెల్లరా?” అని కాలికింద సెక్కను తపీమని లయగా తొక్కాడు నాంచేరు.

“హా రావణా!” అన్నాడు అక్కలు కిందకాలు లెవక.

“హూట సొట్టంగ రానీ, ఎదవా—నీకు నీతామోరు కావాలా సీరామ సెల్లరా?”

“కావాలి, రావణా?”

“నాసెదవా, జావగారుత్తావ్ నోటెంటా? యిరగబాడుతూ సొంగ

గార్చావంటే. పా ఆతల్కి—రావణోర్ని పట్టు” అని అక్కలాయని రావణోరి కల్లి నెట్టి, తనెల్లి రాములోర్ని బట్టాడు నాంచేరు.

“ఏయీ రావణాబ్బెమ్మ! నీకు నరకంలోకూడా తావులేదోయీ!”

“నీకు యాడాలేదు.”

“యను ? నా సీతామ్మోర్ని నువు నెరబట్టావు?”

“నాకు శానా అగసాటగా వుంది.”

“మాట కరకట్టుగా రానీ, ఎదవా—యిగనిను సచ్చినా యిశువను రావణా!”

“నువు అన్నాయంగా సత్తావు, సీరామా!”

“అఁ అఁ అఁ!”

“యియ్య హి హి హు హో!”

“జూటాకోరెదవా, నూ నాకాడా!” వెల్మంది అక్కలాయకి. నెక్కెలెగిసింది అంతరిచ్చానికి—తోసుకుని రెండయింది నాంచేరు నెత్తిమీస—కూలి పొయ్యాను యుద్దెబ్బామిన. రకతం కక్కింది యుద్దెబ్బామి—కీసుమంది ఈరి కంటం. తడిక సందుల్లు జంక మెరబ్బాయి జూవై పొయ్యాను.

కోటయకొండకు

చివరాత్రి దెగిర కొచ్చింది. వార్తపెకారం పత్తిపూడి అసావుల పెబ పెలపెలల్పిద తయారైపోతుండది.

మండిగానికి బాంగులుబాతే ఒడ్రంగయ్యలేనా, సీలలు దిగేసే కమ్మ రేనా, కొసలు బిగిచ్చే కుమ్మరోరేనా, రంగు కాగితా లంటించే ఆరీ రేనా! ఈ రందర్ని వుసిగొయిపుతా పె పెత్తందారీసేసే సాదరయ్యలూ, ఆరేంది యీరేంది, కాత్తెకొరవైనా, పత్తిపూడి మొత్తంజనం పెబకాడ యిరగబడి పోతుండారంటే, కోటయకొండ కోటేస్వెర్ల మాత్తెం అనుకోల్పిందే.

“కోటయకొండకు నూ రావంట్రా కోటయ్యా?” అ నడిగాడు ఓ పెద్ద సాదరయ్య, పెబ కాడికొచ్చి సూతుండ కోటయ్యను.

“రానంటండి మరీ!” అన్నాడు కోటయ్య యికిలిత్తా.

“పెబకో కోపు గాల్తావా?”

“కోటయ్య కోపుకాయండి పెబ కదులు ద్దంటండీ!”

అ నావిదాన కోటయ్య అన్నాడేగాని, వెల్లం రాం సుబ్బమ్మతో పేసీ గుంటదని తెలవక పోలా.

*

*

*

“చరేగాని రాం సుబ్బమ్మా? నూ మటుకు రావూ కోటయ కొండకు? తమాశగ ఎల్లొద్దాం?” అంది పక్కింటి ఎంకిమ్మ రాం సుబ్బమ్మతో.

“నే మటుకంటే, వో రో రెలుండారేం?”

“చరేలే, యింక నూ నిదగ్గో వుండట్టుంది! సుక్కమ్మక్క ఒత్తుండే! రాగమ్మత్త ఒత్తుండే! రాగా పోగా మీ ఆయనే వూరికి ముంగలగా బయలెలుంటే, ఎవురుమటు కెందుకు పయ్యంగారూ?”

“ఏం! యీనకొండకు బయలెల్లాడా ఏం? చరేలే! ఓసాటికి బయలెల్లడు నీకా, పోనీ యాడకు ఎల్లడను వంటానికీ! మొదులీ కొండయ్య కద లకి పోతే కోటీస్వెర్లసాని ఏవనుకుని బోతాడా!”

*

*

*

ప్రతి ఏటి చివరాత్రి వుసారు ఎవరిమీన గెల్తుండదంటే, మెహరీలో వుండ నాగారుబొమ్మ గు డేనకాతల, పూల్లో వుండ కాత్తె నుమాచైన పిల్లజనాన్ని కలుపుకొని, కోటయకొండకు వెబ గడ్డండ కోటయ్య కొడుకు యీ వులు మీనగా ఎల్తుండ దనాల్సిందే.

“నూద్రా? వుసారంటే యీరాగవు లేరా!” అన్నాడో పిల్లాడు.

“దర్శరబలు ఎగపడరట్రా మనం వెబను కొండకు నడిపిత్తుంటే!” అనికో పిల్లాడన్నాడు. “పూల్లో ఆసావుల వెబ దీని ముంగల బలాదూరు కాదండ్రా!” అన్నా డింకో పిల్లకాయ. “మీ అయ్యకు తెలుసండ్రా నూ కొండకొచ్చేదీ?” అని యీరాగవుల్నడిగాడు కాత్తె నుమాచై నో పిల్లకాయ.

“మీరు పని దబ్బన కా నీండ్రా? ఆల్లచంగతి నే నూత్తాగానీ!” అన్నాడు వుసారో యీరాగవులు.

“వెబకు మీసాయిట్లో వుండబద్దలన్నీ యిరుసుక తెత్తినిందా, తెలుతే మొగ్గలేయించడండ్రా నిన్నా?” అన్నాడో పిల్లకాయ.

“అఁ, యిటాటివి లచ్చలు నూశా! మీరు నూత్తుండండ్రా! సాదరమ్మ గారి పొట్టేళ్లతో మన వెబ కోటేస్పెరసావిని ముంగల నూడక బోతే!”

‘దశ్యరబ శరబ’ అని అరికారు పిల్లజనంతా ఓపాలిగా.

*

*

*

“ఏందయ్య పెట్టెలన్నీ గాలితుండావూ!” కోటయ్య నడిగింది వెల్లం రాంసుబ్బమ్మ.

“చివరాత్రి వత్తం లేదంటే! యీడేడో చిలు క్కండవా వుండాలే?”

“చిలుక్కండవా చంగ తట్టుంచు! యిటు నూడూ? వెబకు పగ్గాలు పడా పంటగా?”

“అఁ, సాదరమ్మ లడిగాయా! బాగుందే, ఎల్లొన్నతే ఎల్లక్కర్లా?”

“యూడకీ యెలేదీ?”

“కొండకు లేవే!”

“కొండకూ? మరింటికా డో రుంటారూ?”

“ఓరూ? మీ రుండారుగా?”

“పూల్లో జనవంతా కొండకు బోతంటే, యీ డేవురుంటారూ? ఎంక మౌల్లతో నేనూ పోతుండా.”

“పాయ్యపులే! తొక్కిళ్లుబడి జనం సత్తంటే, ఈ ఆడముటా యాడకో ఎల్లు ద్దంట్లా!”

“సాల్లే! మా నూగంగా బయలెల్తుండావు గాని! పెతి ఏటా ఎల్తుండావుగా? యీపాలి యింటికా దుండ్రాదూ?”

“నాకు తెలవదూ! ఎప్పుడన్నా నీకాడ నలుగుణ్ణి పడందే కొండ క్కలా నంటా?”

“నూ లచ్చ సెప్పగానీ, యీపాలి నన్ను బోనీ?”

“రాగవులు యింటికా దుంటాల్లే.”

“నూ నాకు ఎంటేం వుండక్కర్లా గదవాఁయిత్తూ.!”

“మీ ఆడజనం నేరి ఆడేవో ఆడవఁనుకుండారు కావాల్సు, ఎంటుం డి నే నూతా గా మీ యవారారేందో!”

“సాల్లే మొగోడివి బయలెల్లావు! మొదులీ రాగవులేడీ? పొద్దుపాడిసిం దవగా బూది నెల్లాదూ?”

“ఏడీ సిడిపో తెదవా?”

“సాయిట్లో బద్దలన్నీ యిరిగుండే! పెద్ద బొంగు అగుపీటంటా!”

“ఓరి సత్తకార్తి పచ్చీ! ఏడీ యదవా, నార దీ సెయకా! యాడన్నా పెబలు కడ్డంలేదు గందా!”

“వాడేం మూతెంలో వుండాడో!”

*

*

*

చివరాత్రి మూతైం దుమ్ము లెగుతుండది, కోటయకొండ దారిపాడుగునా. ఓసిన్న తెర సాపలాంటి సిన్నపొట్టేళ్ళ పెబ, దార్న బోతుండ పెబల్నీ జనాన్నీ దూగుకు పోతుండది గులావులు లెగుపు కుంటా. ఎన కా పిల్లజనం వుసారితుంటే పెబకు ముంగల మడిసి గురుతులేకుండా ఒల్లంతా గులాం నిండి, ‘ళబ దళ్ళరబ’ అ నరుత్తా, నేతిలో ఎదురుబెత్తెంత తిప్పుతా, ఈ రు డల్లే ఎల్తుండ దో పిల్లయి గ్రహం, యీరాగవులుకు మల్లే.

పెల్లి

కనకయ్య పెద్దకూతురు బూసమ్మ పెల్లి ఆరే తిరికి. మూర్తం సానా పొద్దు పోయినా కయింది. సుట్టా లనంతో కిట కిట లాడుండది పెల్లి ప్రదేశమంతా. సీకటెక్కువవుతున్న కొద్దీ ఏపనినా తెరిపినపడక కనకయ్య, పెల్లం పూర్వ తమ్మ, కాత్తె ఆరీర్ని బతిమలాడుకుంటూ పన్ను తొందరగా కావాలంటూ, ఆ గుంపున గల్గిబిలిగా తిరుగుతూ ముక్కుకు సీదరబట్టి యాయనా, గొంతు బొంగురుబోయి బరకనబడ్డా, దగబరమంటూ ఆయిడా, సాంతపనికిమల్లనే సాయపడ్డా ఎడా పెడా, ఆడా మగా తెలవకుండా కల్తీనబడ్డా, బతిమా లించుకుండ పనిమంతులూ, ఎవురిమాటారికి ఆరదం కాకండా గుంపుమయాన గడ్డొచ్చిపడ్డ కాకుల కీసరబాసరకు మల్లే “యీ గంగాలా లాడబెట్టు. ఆ సాప లండుకో. సన్నాయి కక్రోళ్ల సంగతోరికి పట్టదే? నూడండి పెల్లి కూతు రేడుండో? మొదులీ కనకయ్య కానాడే?” అంటూ పనిమంతులు సుతులెట్టి సీనారేకులు వెల వెల్లాడితూ నూర్పిడి నేతుండారు పెల్లి పెదేశ మంతా.

ఆ సందిట్లో పిల్లసంచుకు ఎంత శైలేగటానికి యీలుండా, కనకయ్య తమ్ముడు బుగ్గమీసాల రత్తయ్య, యీ సంచు నో కంటకనిపెడ్డా, ఆ ఆంధ్రన పెరిసి, యీ యీలుగావుండ యీపునూ గవరదీతూ అడీడా మగలటలలో, కాత్తె పనిజనానికి పెడగావుంటూ ఒచ్చారు కుర్రకారు.

కనకయ్య సిన్నకూతురు నాగరత్తీ, సాకున పెరిగిన మేనల్లుడు కాంతం, యితసందిట్లోనూ, అనుకుండవెకారం నేసీతంగా బోడు సీలకండా, సాంతింటి సందరబ మవలంలో, రత్తయ్య పోకడగమనితానే గంగాలా వాయిస్తుండారు సాటుసాట్ను. ఓరవిలుబం డాటేనా, గుర్రపుసారీలేనా, కొబ్బరాకుల టాపా స్తులేనా, ఆతపెట్టబోలి దేనికో! అన్న కాత్తె నూసి, తాటాలుతామంటూ— ఓగెంతులేనా, ఓతంబాలాటేనా. అడ్డాఅడ్డా, ‘యీకో’మని పేరంటాల ఎంకెటసుబ్బమ్మమీస యిరుసుకు పడ్డాడకారం, నేలిలో వుండ పొసుపు పళ్లెన్ని ఆయిడ, తనమీనా సిందకొట్టుకుంటూ,—“మాయదారిగచ్చి నోడా!

యాడ దాపరించావురా మిత్రలాగ!"-ఇంకా సుబ్బయ్య సగమన్నాయిప్పంగే, యాణ్ణించి ఒచ్చివో, ఫెటీమని కాంతం ఈపువ్వుపడ్డది రత్తయ్యసెయ్యి-
బిల్లు సలపరించి, అవ్వాయిసున్నకుమలే ఒక శేదూతు దూకాడు, సుండోల్ల
కుక్కలాగ యాడ మరుగుంటే ఆడకి.

యీపు సురసురమంటుండా, తెలవక తను దూకిన దూకుడుకు, సుబ్బయ్య
శేదపడ్డకుమలే బెదిరిసేసిన యటకారానికి, నవ్వుకు రొప్పకుండ్ పొట్టతెట్టుకో
లేకపోయింది కాంతానికి, యీపు రుద్దుకుంటుండా.

తక్కిమని పివ్వతగ్గిల్పు జరిగిన యాయవారమంతా, తంబంసాటుకునేరి
నూతుండ రత్తి, కాంతం ఎటు లనెత్తిందీ తెలవక, పిల్లికూనాలె నీకట్టో
తవుల్లాడా, గొడ్డసావిడి మొత్తకాడి కొచ్చేతలికి-మరింతపగలబడ్డాడు రత్తిని
నూసి కాంతం. తనూ నవ్వాపుకోలేక, దబుక్కున నోటికి సెయ్యడ్డం పెట్టు
కుని "వువ్ వువ్" అంటూ పొర్లాడుతా యిరగబడ్డది కాంతంతోపాటు రత్తి
కూడా.

"అదేందిరా-యిహ్, యిహ్, యిహ్-సుబ్బయ్య మీన-యిహ్-అత్తా
యిరుసుకు పడ్డావూ? యిహ్-"

"హి, హి, హి, బలే, హి హి, పొసుపంతా నెత్తిబోసుకుని-యిక్-
ఒకా టాడింది నూసుకో! యిక్-"

"రత్తియబాబాయిరాటం నేనూత్తు నేవుండా-యిహ్-యిహ్-యీపుమీన
-టట్-ట-టపా కాయ-" మల్లిపగలపడ్డది రత్తి నోటికి సెయసాటుసేసుకుని.

కాంతానికి ఒకపాలి యిప్పుడుగా దెబ్బకురుకు సురసుర మరింత మైకి
లెగిసింది. రత్తి యిందాకటాల్పుంచి ఆపగలబట్టం తను తిన్నదెబ్బకని తెలుసు
కున్నాక బిగుసుకుపొయ్యాడు బాద మరికా తెక్కువై.

"ఎంతుకమ్మా ఆంతనవ్వు? నాకేం తగ్గల్లా దెబ్బ."

"పూహో, హూ, హూ-వుత్తిమీద దుత్తి పగిల్లుతు పలుగుతె-
యింకా-యిహ్-యిహ్-"

"ఎంతుకమ్మా అత్తా పడి కొత్తుకుంతావూ? పొపం కల్లుగల్లుగావుండే
కానయ్య?"

“అది కాదురా, కీసుపిత్తాలె అత్తల గెత్తుతే-యిహి-వువ్-”

“నీకు కాలా కాత్తి? ఆనాడు సాతుగా వులవగుగ్గిలు జాక్కుతుంటే-
మాఁవసూసి-సెవులు పిండుతుంటే-కీసు కీసు మంతా ఎగిరివే లబ్బరి
బొమ్మారె! ఆ తిమ్మరి తిమ్మరి ఏకాడికి-వదలకపాయనే!”

“వొప్పడమ్మా?”

“ఒప్పురా! తెలవదేం, పాపం? దూడకు మల్లెగుగ్గిలు తింతం ఏందే,
ఈపా లాపడు తోలు తీత్తా, అన్నా అప్పుడు మాఁవా?”

“[మెటికిలిరుత్తా] పానీలే, పాపం! నీకడుపు సల్ల పరిందిగా! పానీలే—
ఈపు రుద్దుకుంటూ.”

“నేనేం రుద్దుకోటం లా! మొదలు నాతో తంబాలా పెండు కాదా?”

“ఆత్తే మటుకు సుబ్బయ్యమీన పడమన్నా రెత్తా?”

“నేనేం పల్లా. పాపం సెప్పనన్నా సెప్పలా, ఆ జొత్తుందాడని నూత్తా
నుంచునీ!”

“ఎత్తాగయ్యా? మొదులు-యిహి-”

“యిక్ యిక్ మంతా ఎందుకత్తా పడి సత్తావూ? వుండు సెప్తానీపని!
ఈపాలి రమ్మనవూ? ‘దారా ఆరుకుందాం’ అని కోతెల్లే! అప్పుడు! నా
దెగ్గిర సెక్కిరాలుండే నీకు పెత్తనే!”

“యాడియిరా! ఎవు రిచ్చారా?—పానీలే.”

“పానీగాక రమ్మన్నా రమ్మయిగార్ని, కిసకిసమంతా యికిలిత్తా?”

“పానీలేరా. ఎవురిచ్చారా సెప్పమంటేనూ! ఈపాలి నవ్వమగా.
పానీలే, నా కెవురూ పెత్తరు.”

“అబ్బో! ఏం నంగనానివే! నువు నా కెప్పురె నా పెత్తా?”

“పెత్తలేదయ్యా? వుండు నే బూరితెచ్చుకుని నీ కింతన్నా పెత్తా నేమా
నూడు!”

“అఁ యిత్తారు పో గెరిటి వీసుకుని.”

“ఫా ఆతిలికి! నూడమ్మా ఎత్తా ఒత్తున్నాడో యనకిమాలె! అయ్యో
సక్కదనం!”

“కామలే ఒత్తుండా.”

“ఎవురు పెత్తరే ఆసి పర్తుండావు గాని!”

“చెంచొగం.”

“ఏందీ?”

“కాతై, కాతై.”

“అనుకుంతుండు, నాకే?”

“సక్కదనం—”

“అ—!”

“నా ర్తి—అయ్యో—”

తవుల్లాడుకునేతలికి ఎటు లైత్తిందో, బాగా గిచ్చి—“నిలిపిముండ, అను గుద్దిరానీ!”

*

*

*

పెల్లిపండ్లలో అడావుడి ఎక్కవై పోతుండది. ఆ మట్టాల జనం అటూ యిటూ తిరుగాడుంటే, సన్నాయి కర్రాయిన, ‘నూడుప్పిన్నమ్మ’ పాట మాలయగా యిసుర్తుండాడు ఏలుముడి దోలాయిన వుసా రిత్తుంటే. బాకా లూడే ఆయిన పార్వతిమ్మ గరగరమంటూ ఆ పడ్డప్పుడల్లా, మడిసికి వూపిరి పోతున్నట్టు, గొట్టం ఆ ఏవులకు బారుసేసి, గీంకారం పెట్టితుండాడు పోలీ సాడితుపాకిమల్లె వుండ ఆ పొడుగాంటి బాకాతో. వెల్లూరు తరలిరాను కాతైపొద్దుపోయినప్పటికి సంటిపిల్లకు పక్కలు అడిడే యింకా సరదకుండానే జరిగిపోతుంటేమీ కాకుండా, వెల్లి వెదేశాన్నంతా కలకల్లాడితై గేసునెటు దీపాలముంగల రంగురంగు శాపలాలె తిరుగాడుతుండారు పెల్లి కొచ్చిన ఆ రీరు.

బుగ్గ మీసాల రత్తయ్య వైవెత్తందారీ నేసినంతమటుకుసేసి, అప్పుడే కాతైసెయి తెప్పిసేసుక, ‘యిస్’ మనుకుంటూ అటూ ఓమూలగా పండ్ల తింబంకింద ముడ్డానించాడో లేదో—రత్తి ఎటు పోయిందాని మూలగావుండ ఆ తంబాన్నే ఎక్కి నూకుండ కాంతో, రత్తయ్య తింబంకాడికి రాకంసూసి ఒనుకుపుట్టి కిల్లతిరిగి జర్రున జారి తక్కిమని, ఎత్తి పేడతట్ట బోల్లించుట్టు

రత్నయ్యమీన కువ్వకువ్వగా పడ్డాడు. యాడవో వడ్డబత్తలుజారి నెత్తి పడున్నట్టయ్, అంత మడిసి ఆ వజాన దిమ్మరబోయి, కాలై తెప్పరిల్లి ఒల్లు దులుపుకుంటూ ఎగిరిపడి నూనేతరికి వడ్డబత్తలేడ కానకాకపోంగా, పూజే సన్నాయి కర్రాయినకు ఎక్కిల్లు పుట్టటం అట్టావుంచి, దారెబోయ్యేపేరంటూ లెంకటసుబ్బమ్మ, కాలీ కిర్రనాయిల డబ్బాలబండి బోల్తాకొట్టినట్టు నవ్వుల పెల్ల లూడ్తుంటే, కండవా దులుపుకుని సీదరించుకుంటూ, “తొండెదవ, ఆడే! కాపగొడ్తును అందినట్టయితే” అనుకుంటూ యవారం తోనేసుకు పొయ్యాడు రత్నయ్య అతల పనున్నట్టు.

కాంతాన్ని గిచ్చి లగై తిక్కె రత్తికూనేపు అట్టిటు తారాడి అమ్మ నాయన సాయికుపోకుండా, ఓమూలగదిలో కూసుండే నెల్లికూతురు బూసమ్మక్క కాదవు సల్లగానేరింది, యిడిసేనిన పిల్లికూసుకు మలే.

“యిదేం పెల్లమ్మా! ఏ కాడికి తెవలకుండా!” అని ననుగుతుండని— బూసమ్మ ఒంటిరిగా సిరాకు పడ్డా.

“అక్కక్కా, ఏచన్నా తింతానికి పెత్తవే?” అని రత్తి ముద్దులు కుడుతా.

“యిదేం పిల్లమ్మా దీని కెప్పుడు నోటి దూలేను! ఓపక్క పెల్లేం డబ్బి గాబరా పుట్టి సత్తంతేను!”

“మరెంతుకమ్మా నేసుకోతం?”

“పాయే, నీదంతా ఓ పిల్ల సాద! గాబరాగా వుండ డెట్టా మరీ?”

“ఎంతుకమ్మా గాబరా?”

“పా ఆతలికి, యిసారిం చ నొచ్చావుగాని, మొగులే బయంగావుండి నాకూ”

“ఎంతుకమ్మా అంతబయం? నా మొగుడయ్య బాగుంతాడని నెప్పుడూ తుంటివే అందరో?”

“నాసంగ తెరగవు రత్తాయ్! ఫో. ఎల్లి ఆకోతి కాంతాయి కాడ కూసో.”

“నీ మొగుడే కోతి. నన్నంటే అసలు పణునేను—”

“ఓలమ్మా! దీనికెం తిభిమానం? యిగమందు మమ్మన్ని బతక నిచ్చుద్దా! ఎంతోనేసుకు రాటం!”

“సారే బుత్తబామ్మారె సింగారిండు క్కూకున్నావుగాని అవుద్దిరే పెల్లె”

“రత్తోయ్, నానంగ తెరగవ్, పా ఆతిలికి”

“నాకు బూరి పెత్తు”

“నే నీడేంకువ్వే సుక్కుసోలా బూరిలు, అమ్మనూలే సంపుద్ది.”

“ఆఁ, యాడో వుండే. నాకు పెత్తూ!”

“అన్నీ యిప్పుడే కాజేతుండావని నరకరూ, తెలుతే!”

“ఎత్తా తెలుసుద్దమ్మా, నే ఎవురో సెప్పనుగా. అసలే డమ్మా వుందీ?”

“యీడే వున్నాయ్గాని, ఎవిరోన్నా సెప్పావా, సీలుతా”

“యీడపెత్తుకుని అన్నీ తింతుూ కూసున్నా, యింకా బయం దేనికమ్మా?”

“నాకు ఓతి, రెండు, అన్ని పెత్తు”

“అరవమాంకే! సీలుతా.”

“యింకోతి-ఆ ఒక్కతి సారే!”

“నువ్వేడ దాపరించావే, కప్పలాగ! యీడన్నా సాటున తిను. సంపుతా తెలిసిందంటె.”

బూర్లను పరికినీసివర్న బుద్దంగా సుట్టి, పెకిలాగి బొడ్డోదోపుకుని, వోనీ పెకిలాగి, మొగం గాబంతై బయిటపడ్డది రత్తి ఒల్లు కులికించుకుంటూ.

“యీన అవుపించాడా, యీ నవుపించాడా” అంటూ కనకయ్యకోసం, మట్టిలంతా దేవులాడి గొంతున రవ్వబలుకుతూ ఒత్తుండ పార్వతమ్మ రత్తి ఆట్ర వెవారం నూసి, “ఓసి నీయిల్లు గేలగట్టా! యీ సాయిల్ని దేనికే తిరుగుతుండావూ? ఆ కాంతాయి ఏడీ? ఆరత్తయ్య మరిదిమీన పందిరి తంబంమీన్నుండి దూకాడంట! పందిరిమీన వాడికేం పనోచ్చిందో! యిదేం పిల్లలు! పెల్లోగొచ్చి ‘యీ పిల్లలేందీ, యీ యవారమేందీ’ అంటూ నవ్వి పోయా? మొదు లీయన కా న్రాందే! యీడ సుట్ట కాలుత్తూవుండ మడిసికి అడనే సరిపోతుండే! బానే వుందీ యవారం. యీడేంచేత్తుండావే నువ్వు? ఆ పరికినీ పెకి దోపుకోటం ఎందీ! ఆకల్లక టికేందీ! ఏందీ అవతారం? ఏదీ యిల్లా, కొత్తపరికినీ అట్టా పాడుచేత్తుండావు—ఆతల పనుంటే—”

“వత్తానుండే! కల్లకడ్డం పత్తుంటే పెకి దోపుకున్నానూ! వత్తారే నూ పా.”

“ఏం అడ్డం పడదు వూడదియ్యి ముందు. అసియ్యంగా ఓరన్నా నూత్రే
ఏవఁసుకుంటారూ? తియ్యి ముందు—నువ్వా—”

“తీతా వుండే—”

“బొడ్డో ఏవుండే, నేతు లాడ పెట్టుకుంటావా? ఏనీ నూణ్ణీ?”

“నూపితానుండే—మరే—ఒద్దన్న కొద్ది బూరిలు పెట్టిందే అది—”

“బూరి లేందీ! నీ కవుగు పెట్టారు?”

యీ జాతరంతా తలుపుసాట్నుంచి యింటుండ వెలికూతురు బూసమ్మ
తల బయటికి పెట్టి గుడ్లరువుతా ‘సంపుతా’నని సయిగ నేసింది రత్తికి.

“అదుగోనే—నూడమ్మా సంపుతాని ఎత్తాబెదిరితుండదో!”

పార్వతమ్మ ఆటు తల మలిపిందో లేదో, సందు దొరికిందే సాలని గొడ్డ
సాయి డేవుకు లగెత్తింది రత్తి రొప్పుకుంటూ.

పెల్లని పాతసావా నంతా గొడ్డసాయిట్లో ఏసి గొడ్డను యింకోసోటికి
తోటలలో కత్తె కాలీగా వుంది సావిడి.

రత్తి లోపలకు నేరి తంబం కాడ కూసేపు కూకుందాచని నీకట్టోతవు
లాడారత్తయ్య మీన కుత్తిపట్టొచ్చి, సా పోటి సంపాదించి కూకు
నాలోనితావుండ కాంతంమీన గబాల్లు పడ్డది ‘కీకో’ మంటూ.

“పాసం తీశావు కదంబె! ఎపురో అనుకుని పీసుపీసుమంది పాసం!”

“నువ్వే సంతరా, కాంతం—” ఆ పడ్డబయానికి గబాల్లు కాంతాన్ని
వాచేసుకుంది ఎగరొప్పుతా.

కూసేపుటికి ఓకొరికి జరిగినవి యిద్దరూ నెప్పుకుండాదు యింతింతగా.

“యియిగోనా, బూరిలు. యిద్దరం తిందాం సక్కుగా యాడ కూసుని.”

“అబ్బ! యాడియే?”

“నూకా, నూకామ్మా, అన్నిలాక్కుంతా! అంతకునే—”

“యిందాక గిలీ!”

“మరి నన్నెందుకమ్మా, సక్కుందాన్నని, నార్తిననీ అంటు? నూడమ్మా
యింకా పాపం అనీ!”

“మరెందుకమ్మా ఆతా ఎగతాలి నేసిందీ?”

“నన్ను అంతివిగా సరిపోలా! ఎంతకమ్మా అంతకోపం! పానీలేరా.”

“లేదు లేయే, మనం మనం ఒకటిగా.”

“నువు మంచోడివిరా, కాంతం! వూ, అవునా!”

“నువునుతుకు కాదమ్మా? యింకా నువు బాగుంతావు కూడా.”

“పానీలేరా నీదంతా బడాయిగాని నువునుతుకు బాగుంద వెత్తా?”

“మా రత్తి”

“మా కాంతం”

“యింకా ఎప్పుడమ్మా బూరిలు తినేదీ?”

బూరిలు తిన్నారు. రత్తి సాయిశిష్యులనుండ దొడ్లోకల్లి బావికాడ పెంబుతో నీలుతెచ్చింది సాటుగా, ఆ నీలు యిద్దరూ తాగారు.

“నే నీళ్లే పడుకుంతా కూనేవు. లేకుంటే రత్తయమావ సంపుతాడు” అన్నాడు కాంతం.

“అమ్మ సంపుది, నేనూ నీకాడనే పడుకుంతా” అంది రత్తి.

“నువు మంచినానివే, రత్తీ!” అన్నాడు కాంతం.

“పానీలేరా” అంది రత్తి.

“నార్తి” అన్నాడు కాంతం.

“నాకు కోపం వచ్చుది” అంది రత్తి.

“యిద్దరం ఆనుకుని పండుకుందాం” అన్నాడు కాంతం.

“పానీలేరా” అంది రత్తి.

“నార్తి” గొనిగాడు కాంతం.

“కాం” గొనిగింది రత్తి.

“.....”

“పానీలేరా—” మూలిగింది రత్తి.

నిదర పొయ్యారు తా మేనుండి తెలవకుండా. అల్లకు ఏబాకాలు, పన్నాయికరలు యినపట్టల్లా. ఎప్పటికి లేగుత్త. రోకాంతం గుడ్డల్నిండా పొసుపు. రత్తిగుడ్డల్నిండా పొసుపు. నిదర పొయ్యారు.

. నిదర కలత

“క్రుర ఏసారేనీ ఈరు డనిపించుక ఈరసారగానిక పోయినావో, ఓ గుర్రాల గోపిరెడ్డి నీగీటేమో నూడనవునా”

“ఎహ! ఎహ! దినమూ గారాబ మయితే ఎట్టా? రా ఈతలికి! ఆళ్ళతోటతో నీకేం పనీ! ఈపు సెడుండా బుద్ధుం డక్కర్లా?”

మిగతా సలబైతొమ్మిదిమంద ఒకెత్తూ, ఆగేడి కొమ్ముల మాలచ్చి ఒకెత్తూ. కోడెదూడకుటుంబానికి సంబందించి దవటాన-‘ఎంత గారాబమై తేమటుకు, వైపలారాలు ఎక్కువై పద్దాక దొంగతిండికి యగ్గుండు పే నామరా ఓడికీ? తోటి మందదార్లు తోటిగా పోతుంటే, ఏండ్లో మాపని వుండటం ఆళ్ళతోటకాడే తారెట్టాడటం దేనికీ? అసలూ సుబ్బిముండ వూరు కుంటదా! ఆ ఏనాదా టేండ్లో తెలవక్కర్లా?’

ఆసలు గోపాయికి తన ఆవులమం దంటే సెడ్డ పానాబిమానం. బడి ఎగ్గటి మందలెంటు పోతుంటే, పంతులోడు నాగుమ్మలెత్తాలు ఆవజాన ఒంటిమీన యిరుతుండా, మందమీన మనసు మల్లలా. సిలక, పచ్చి, గెద్ద, బెమ్మ, నీస్పెరుడూ, ఇయ్యన్నీ పలకనొల్లగాకుంటే పంతులోడు కొట్టటం ఉంటుంది, పక్క పిల్లెదవలు లేవిడికొడ్తుంటే, సాటునసూసి ఒక్కోయదవను చుడ్తబెట్టి తంటే, ఒల్లువూనం వూనంసేసి బల్లొనుంచి సాగనంపినా తనకేం నీమకుట్టిటటుకూడా వుండలా. తనమాటంటే మందకు గురి. ఆటినీ తను ఆగదం సేసుకోగలడు. ఎపుడన్నా కోపాన కేకలేత్తే, అలకలంటూ ముట్టిలు నాక్కుంటూ ఓదాని కోటి సాటుసేసుక ఓరకన్నుల నూత్తా ముద్దులు కుప్పి తయి. గీతగీసి గుడగుడు బల్ సెడుగుడు అంటుమే సాలు, బనవడూ, కొండడూ, నందులూ, తోక లెత్తుక చెంగనాలెత్తా, వుయ్యో, వుయ్యో, వుయ్యో, అంటూ కూతలే గురకపెడ్డా, అంతా కల్చి అటూ యిటూ లగ్గుకుంటూ అనొకంటుంటే, తనకింకో పెపంచకంతో పనక్కర్లా. కోడెదూడల గోపా యని, కోతి గోపా యని, తనకు మందతోటే సరని, తన్నంటం దేనికీ? మొదులు యిమాలచ్చానికి నోరుగుల అనగండే! ఆయానాద్దానితోటలోనే

వున్న యెట్టా పరమాన్నాలన్నీ? పానీ పెద్ద ముండపోయిందే అనుకో, తనుమటుకు కాత్తె మెత్తగా పోనక్కర్లా? అదుకోను రాభోయ్యాను కూడా, సేతగా నోళ్లు తోటసాయలకెందుకు రావాలా? ఆ దావిదంగా మిడిసిపడ్డంటే నాకేం సెవులేవూ? దీని ఏనాది యవారమేందో మొదలంట నూడక్కర్లా?

సదువునంగ తేందో తేలిపోతాన, గొడ్డకాడే పడి సావమని అయ్య సెప్పి నాక, పరాయిసోటకు పెంటకట్టను పెద్దమందలు పోగా, మిగతా ఇంటికాడ కరుజుగ్గాను మిగిల్చి సిన్నమంద గోపాయి ముద్దుకు చరిపోయింది.

ఏదెట్టున్నా ఆమామిడితోట ఆంకాయకూతురు సుబ్బితోవచ్చింది సావు. తనోపక్క దిబ్బలమీన నెట్టుకింద కూచని, మందనెమరేతుంటే, 'సల్లగా ఆ పదాలు యీ పదాలు పాటుకుంటుంటే, తోటనుండి తను కూడా ఎక్కిరితా పాటంటే దేనికి? మందసాయకు రానీ నడ్డి ఎగురుద్ది!

గేడి కొమ్ములా మాలచ్చిపికి

గెంతులేనే వగలదూడ

గెజ్జలున్నా తిరపతమ్మకు

గల్లమనే మువ్వలదూడ

గాజుకన్నులా గంగారమ్మకు

నాజుకైనా నిగలదూడ.

ఓ కోల మొగమూ

పిట్టనడుమూ

పైడి బిగువూ

మట్టె మీటలూ

నాత్తె మాడే

వుబు కుబుకుల పిల్లా!

సెయిగలిపి సిందులేసుత

దూడలెంటా దూకి పోదామా.

“యాడనేర్చావయ్యా యీపదాలూ?”

ఓసి దీనికడు పుడకా రానే వచ్చింది, ఒ పచ్చిమామిడికాయకొరుకుతా ఒయ్యారంగా.

“పదాలు మాజోరుగా యిసుర్తున్నావే?”

“నీకేం యిసురుకుంటే? ఫో?”

“పోటానికి నూ సంపాయింఛావా యీ సోటూ?”

“నూ సంపాయింఛావా?”

“నూ సంపాయింఛావా?”

“తగు వాడాల నుందా?”

“నువ్వే తగు వాడుండావు?”

“మొదులు నా వూసెందుకు నీకూ?”

“పదాలు బాగుంటే యింటాని కొచ్చా, తప్పా?”

“వూ, తప్పలా, తోటకాడుండి కొక్కిరిస్తా, తోతల్లే?”

“నువ్వేకొటివి. నువ్వేకొడముచ్చవు కావాలి”

“ఆ, రోజూ అంటల్లా, యియ్యాల కొత్తేముందే? మా లచ్చిని సావ నూకీ!— అడగూతునికి అంతపాగురుం డక్కర్లా”

“ఓమ్మో, ఓమ్మో! మా లచ్చిని సావ నూకానూ? ఎం తన్నాయం? అందుగాదూ తోతినంటా? లేకుంటే పతిరోజూ ఆవజాన ఎగబడి సిన్న సిన్న మొక్కనంతా యిరగ దొక్కతుంటే, తోటాళ్ల గతేంగానూ? కాత్త బెదురుపెడతే సావకొట్టి నట్టేనా లెక్కా?”

“ఏమో ఎవుడునూకాదూ మాలచ్చి ఆవజాన ఎగరొప్పుతా వత్తే యా మను కోవాలా?”

“ఏం అనుకోకుంటానికి తోట మట్టిన కొట్టక పోవాలంటావు?”

“తోటసంగతి ఓడికి కావాలా, నన్నుమటు కంటల్లా మాటలూ?”

“ఏమన్నారయ్యా, సిన్నపిల్లాడల్లే ముత్తులు కుడుతుండావూ?”

“నూ పెద్దదానివి కాబట్టేగా ఆమాట యీమాట అంటు?”

“నూ మటుకు పొల్దాగు తుండావా? అన్నీ తెలుసు నీకూ”

అడనే కూకుంది సెట్టుసాటుగా మాయిడికాయ కొరుకుతా. ఏంనో

తిరుగుడుగా వుండిగాని, అదేండ్ అంతు పట్టటంలా. తనికీనేసి నూతై తన్ను తిట్టడనే యవారంగా అపట్టలా. అసలు కత్తేందీ ?

“మాయిడి కాయ తింటా, యితానూ ?”

“నువ్వే తిను, నాకేం అక్కర్లా.”

“ఎందుకయ్యా అంత కోపం ? ఎవరే మన్నారూ ?”

“ఱ, ఏమన్నా, రోజు అవజాన ఏడిపితూ ?

“నీకు కోపంరాకుంటే, ఎందుకొత్తాను యీడకూ ? నువ్వేందో, నీగో లేందో, పక్కమడ సుల సంగ తేందో కనుక్కోక్కర్లా ? ఎన్నలయ్యా ఈ గారాబం ?”

“వుప్పడు, నూ, నన్ను గారాబం నేతుండా వెట్టా ?”

“పోరా నీకిసలు తెలువదు ! ఓపాటు పాడు. బాగా పాడ్తావే ! ఇందా కేందీ మంచిపాటు పాడుండావూ ?”

“ఎందు కమ్మ కొక్కిరియ్యానా ? నే పాడను ఫో”

“నేనేం అనుగా. కాతై పాడే, ఇంతలో ఏం తిటారయ్యా నీదీ ?”

“నిన్ను నమ్మిందెక్కడూ ! అవజాన తిట్టి ? నే గొడ్డకు నీలుబెట్టి యింటికి పోవాలి, ఫో”

“అ, కూకోనేట్టి జడేసి పూలుదోపుతా రా !” మూతిముడుసుకు లెగిసి గా బపోయింది. మందను నీలుతాపి, అడిద మేపుకుంటా, కొంపకు నేరు కుని ఆ కేతిరి కలత నిదర పోయ్యాడు గోపాయి.

*

*

*

మననాడు.....

మామిడిపిందెలు పండవొచ్చే

మామిడికొమ్మలు నేలకొరిగే

మామిడోళ్ల పిల్లా పళ్లు ఎసుక పగలబడే

ఓ మామిడోళ్ల సిన్నికూతుర

మామిడిపళ్లకు మనసు తెలసెనే.

లోటు కాడికి వచ్చేతలికి, టఫీమని ఓ మాయిడికా యొచ్చి ఈపున

గుద్దుది. కంచెపక్క సెట్టుమినగా కూకుని సుబ్బి పచ్చిలా కిలకిల నవ్వు తుంటుది.

“ఏండా ఒల్లుపొగరూ, మళ్ళీ నిన్ను కొచ్చే?”

“అఁ కొట్టావులే సప్పట్టు. మ రా పాపేందీ?”

“నీకేం పాడుకుంటే, నువు యింటావని కల గన్నానా?”

“(కిలకిలమంటా) ఎందుకయ్యా అట్టబయపడిస్తావూ నేనంటే? తమాశ కంటాగాని, నువంటే పానంగాదూ! సెట్టుమిన కొత్తే ఓదోరపండు మంచి దిత్తా, వత్తావా?

“నే రానమ్మా”

“ఏం చెయ్యనై, రా రా, మంచి పండుంది కొద్దాం?”

“ఏమో నిన్ను నమ్మిం దోడూ!”

“పానీలే యింతేకదూ!”

“మరి, యాడుందీ పండ్లూ?”

“ఈడ ఈకొమ్మ నుందిరా, కోసుకుని ఈడేనే తిందాం సప్పన రా రా!”

గబగబ గొడ్డను ఆకుప్పలెంటా ఈకుప్పలెంటా తోలేసి కంచెదాటి సెట్టుమినకెక్కి-

“యాడమ్మా పండ్లూ?”

“ఏపండ్లూ?”

“మాయిడిపండు కొమ్మనుంచంటివే! ఎందుకమ్మా యిట్టేడిపిత్తావూ?”

“యాడవుకురా, పసిపిల్లోడలే! ఎన్నాలరా నీ కింకా ఈగారాబం, నెగ్గాడివి కావటల్లా?”

“అబద్దాలాడీ, నాకు తెలవదూ నమ్మకూడదనీ”

“వుండరా. అబద్దం కాదురా. అదుగో ఆకొమ్మ సివర్నూ; నువ్వీ దోటీ పట్టుకులాగూ, నే అందుకుని కోసిత్తానూ, అంత ఒడు దుడుకువులే ఎట్లా?”

దోటీ తీసుక కొమ్మకేసి లాగి పట్టుకుంటే, బాగర్తగా పాకి పడకుండా కోసుక తెచ్చింది.

“సూకావా ఎంతమంచి పండ్లూ! ఈకొమ్మ మీన కూకుని తిందాం”

“ఇటు దే, నే కోసిపెట్టా, నా కాడ ముల్లు కత్తి వుంది”

“నీ ఒల్లు యింత కాలుస్తే దేరా?”

“ఏమో నా కేం తెల్పా, అ దం తేలే”

“సరేగానీ, ఓపదం పాడవూ?”

“నూ పాడరాదూ?”

“యిద్దరం పాడం, ఏం?”

“ముందు నూ పాడవా?”

“ఓ, యిక్కడకాదు, కిందికిదిగో ఆడుబ్బలా గుండెనా, పాదా? ఆందులో ఎంత సల్లగావుంటు దనుకుండా? దిగు నూపితా ఎంత బాగుంటుందో.” మంద మందంతా గోపాయిని ఎగువతా తోటలో జోరబడ్డయ్యే యాడనుంచి నూకాడో ఎంకడు, పెద్ద కర్రోటి తీసుక, ఒక్కోదాన్ని బాత్తుంటే, ఓదారంటూ తెలవక మంద మందంతా ఆపాదమీన నజ్జనజ్జగా లాల్తినె...

ఒకరే త్తిరేల పక్కమీన కూకుని పెద్దపెట్టున ఏడుత్తుంటే, ఆళ్లమ్మ యీపు సరిది బెదురుపోగొట్టినా, దడపుజరాన, ఓ నెలకోజులుపడుకున్న మంచంలోంచి లెగవలా గోపాయి.

శ్రీ కళ్యాణము

అమ్మకానికి నేతిడబ్బాలు తెచ్చిన బుచ్చియ్య, సందులూరు పావుకాయ కల్తీ నెయ్యని దగాచేరాలాడంటే, ఒలుపాట్లు కాకమీన సావుకాల్లను నెడ దగిలి, రేత్రపు తుండదని జీతగాడు ఆచ్చేసు సెబుతుంతా, తూతైరి ఈ సోంబేరి పెడేశంలో ఓ ఛణం వుండనంటూ, మల్లీ డబ్బాలు దున్ను కుర్రల బండికెత్తి, పయానం రెగవ దీశాడు సీకట్టో కన్ను బున్ను మంటూ.

బుచ్చియ్య అయ్య శంకరయ్య, నేతి యాపారంలో వోదారికొచ్చి, తను పెద్దో డైపోటాన, కొరుకును మరో రాత్తైనబడనీక, తను వైసెన తనికీకుంటూ, నే తేపారంలోనే పెవేశబెట్లాడు, నాలుగుడబ్బాలు నూటం అనుబవంలో వుంటాన.

తనకు రెటమతంగా అయ్యపెల్లిజేసినా నోరు మొదపలేదు గాని, కాపరం ఆరంబంలోవుండి, యింటిమాజు వొదలకతలికే, ఈపన్ను దున్ను కుర్రలబండి మీన డబ్బా లెత్తిచ్చి, పరిసెయంలేని బయిటపెడేశాలకు ముసలాడు పంపి యటం, బుచ్చియ్యకు గంగా యిట్టంలా.

ఆచ్చేసుకు పది పన్నెండే ల్లోచ్చేమయాన, అమ్మ రోసెమ్మ, కొడుకును ఏదన్నా పనికిపో యొత్తుండరుని సెప్పినా, నిన్నిడిసి యాడకో ఎల్లటం ఏం దో గానో వుంటదని కొడుకు ముద్దులుకుడపటాన, యింకో మూడేళ్ళపాటు ఈ యికారం తోసుకుబోయినా, పక్కశంకరయ్య కొడుకును మరికాత్తె పునాది గెట్టి సేసుకోను, నే తేపారానికి తోలటంనూసి, యవారాలు ఆరంబంకాడ యిట్టం టయ్యని సప్పన గెహించి, కొడుకుమీన బెమేసుకుని, బుచ్చియ్య కాడ జీతాని కంపింది ఆచ్చేసును రోసెమ్మ.

“ఈ ముసల్లి పానం తియ్యండి ఒదులుదీ! ఎటూకాని యాల దున్నుకుర్రల్లో యీపయానవేందీ? యియ్యాల అమా నేవో సావు! కాత్తెనచ్చత్రాలన్నా ఆపవవేం సందడిగా!” అనుకుంటున్నాడు ఆచ్చేసు, తొట్టోకుకుని దున్ను ల్పదిలితా.

“ఈముసనాడు కంగ్ కంగ్ మని దగ్గుకుంటూ కొంపలో ఒకటే సనుగుడైతే,

ఓ వెల్లం, ఓ టోటా, ఓ కాపరం, ఏవన్నా ఆనుకోను యీలవుద్దా? జిడ్డు జిడ్డుగా సవురే బూఘుకు తిరగమంటాడుగాని, పోటుపొడిసినట్టు ఈ లింగ పాడు యాడుందో!” అని యికార బద్దండాడు బుచ్చియ్య, బండిమీన ముసు గేసుకుని, డబ్బాల్తోబాటు వూగుతా.

“ఈ సీకట్లో లింగపాడు యాడ తగులుద్దండీ?” అని అచ్చే సడిగాడు బుచ్చియ్యను.

“నూ బండిని కదలపరా? ఏకాడికి జిగటలు కారుతా జతపడ్డావుగాని!”

“యాడేం వుందీ తెలవక, ఇది యాడుందనడిగానండి! యాడేం వుందో!”

“ఈ డేడో తగులుద్దంటే లింగపాడు?”

“బాగుంది! యిగ నన్నంటండీ అడగటం? పయానం లెగవదీ తిరీ! ఎల్తుంటివీ! అమాత సీకట్లో రాతా మద్దెనంటండీ యాడేం వుందీ తెలవందీ? ముసలి ఓటి నేనుదీ!”

“నూమెల్లో ఎండికంటెతో యావని ఒచ్చినట్టురా? పంబవాయితా సవురే కారాచవంటే! పానీ బండిని! ఎవురన్నా అగుపిత్తారే! ఈ ముసలాడు మమ్మల్ని ఏ నక్కలకుబెట్టందీ వూరక పానిత్తాడూ!”

“యదవ పని! కుదిర్చుండు కనాలి యీయదవను! యింటికి పానీ, ముసల్దాన్ని దున్న కుర్రల బండి నెక్కియకపోతే!”

“ఎవురూ ఆగుపియ్యరేం! పానీరా దబ్బునా! ఈదున్నకుర్రలు పుట్టినందు కనాలి పోట్టేళ్లకు మల్లే నిగడదీ తా!”

“అట్టికి మటుకు నిదరేల కాలేదంటండీ? ఓసిపదండే, మిము సిరతగండు ఈడవా! ఈడ సిరతగళ్లుమటుకు వుండవనేందీ? సల్లగా ఈ పీకి కాత్తా కొరికేత్తే, అడకీ డబ్బా లెవారనేందో తేలుదీ! పదండే, యాడో, నిదర మొగంనాయాళ్ళు దొరి కారుగాని!”

గెల్లు గెల్లుమని డబ్బాల సారాలు యినిపితుంటే, సందడికి కల్లుమూసు కుని సంతోసంగా దున్నకుర్రలు పా కిపోతుండే, లింగపాడు బలానోచ్చట తగులుద్దనేం లెక్కలేకండా.

*

*

*

“ప్రేమించోవ! మనం ఏకాడి కొచ్చినట్టా? కాతై పలకవయ్యా నీయిల్లు బంగారంగానూ! ఈనీకట్టో డబ్బాలమీన యెట్ట నిదువొచ్చుద్దో మడుసులికి! మొదులీ నీకటి పయానాలంటేనే నాకు వాల్తేకపాయె! కాతై లెగవయ్యా, కరుతాడేవోఁ నిదరకల్తన! అసలట్టాటి మడిసేరే! షేనీగా వుండే! ఆ కాడి కాకాడికి ఈ సెట్లం సచ్చిత్రాలకు లెగుతుండై! పానదీసి అడివికాదుగదా? ఏం వుండయ్యా ఈడ! కాతై నిదరన్నా రాదేం ఈయదవకు? బలేవోణ్ణి పుట్టారే! ఓసిపదండే నడ్డి యిరగదన్నే వోళ్లు లేక! ఆవులిత్తండారుగాని!”

“పాడవండి, నరకండి, సంపండి”—దనాదనాసెట్లలోంచి బూవి యిరగ దొక్కుకుంటూ, ఓదాసెం టోటి, రోడ్డుమీన బండిని రాసుకుంటూ, అతల పాదల్లోకి గెంతేసి, తబతబ లగెత్తినై—“సంపు—పోడు”—అనరుసుకుంటూ కర్రసాము సేతూ రోడ్డుమీన కొచ్చి వాలా డోమడిసి.

“దెయ్యం! బూతం! రాచ్చేసి! సంపినై—ఓబుచ్చియగావో!” అని ఆచ్చే సు పాచావాణ్ణి టూడి, తొట్టోమడి సావజానే నీలుక్కు పాయ్యాడు, బుచ్చియ్య డబ్బాల మీనుండి రాకతలికే.

“ఎవు రాడ?” అనడిగాడు రోడ్డుమీన కొచ్చిన మడిసి.

“మేం బాటసారంగాని, యేందయ్యా అలగెత్తుతుండవీ?” అనడిగాడు బుచ్చియ్య మెకం వొదిలి.

“మావూరి రంగమ్మ పడ్డండీ! ఎదైనా గొడ్డును కాతై యిసారిం చక్కెర్రా? నిసిరేత్రంటండీ తాడుదెంచుక, కనపడ్డ దున్నకుర్రను లెగవదీసి, పంటసేలకు సికాకొచ్చేదీ? నిన్నా అంతే! సెప్పినానన్నా అమడిసికి కాతైకేనం వుండక్కర్లా?”

“పానీరే! యదేవూరు?”

“తపనపలి కాదంటయ్యా! ఏవూ రెల్లుండారే?”

“తాటికొండకాడ తపనపల్లా?”

“మరే”

“రంగమ్మగారు?”

“అయి, పోయినకావయ్య నెల్లొం వుండారే!”

“కావయ్య సచ్చాదా?”

“అరుమాసాలపైసిలు కవులే!”

“అరెరెరె! యిప్పుడు తిపనపల్లిలో వుంటుండేనా రంగమ్మ?”

“యిద్దరూ వొచ్చి వుంటుంటే, మొగుడు పోయే! సక్కనిపిల్ల! వొంటరి దైపోయింది.”

“యంకా తాటికొండలో వుంటుండా రనుకుండా!”

“మీ రేడకి పోతుండారు?”

“లింగపాడు కల్దా వనోత్తంట్టే, దారిదప్పి పోయాం.”

“పాతకోడ్డుకాడ రాత్తాసీలారు కావల్సు! అబ్బో సానాలెక్కొచ్చారే! రంగమ్మ తెల్పిన మడిచా?”

“తెలుచురే! కాతై అల్లింటికి దారి నూపిత్తాయ్యా కట్టం అనుకోక?”

“అఁ, కట్టం యాడికిరే! దారి కాతై లెక్కనూపిత్తాగాని, రంగమ్మతో సేప్పయ్య పడ్డ మల్లీ కందిసేను పాడు సేతుండ దని.”

“ఒరె, ఆచ్చేనూ?”

“నే రానండి! ఈ తిపనపల్లిలో పిచ్చికుక్క లుంటయ్యంటు!” అన్నాడు, కాతై తెప్పరిలుకుని, మడుసులని తెల్పుయవారాలన్నీ యింటుండ ఆచ్చేను.

“ఎండి కంటే ఎగురుద్ది యదవా! బండిని మలుపు!”

“యిదిగో, ఈదార్న కాతైలెక్కపోయినాక వూరొచ్చుద్ది. మొదుటోనే యిప్పుగుడి వుంటవీ! దాని కెదురుగానే కొబ్బిసె ట్లున్నయి. అడే వుం దాల్లిలు. గుడికాడే బండి యిడుసుకో వచ్చు.”

*

*

*

“సాన్నాలయింది నిన్ను నూసి!” అన్నాడు బుచ్చియ్య, రంగమ్మను నూసి దిమ్మరపోయి.

“ఊసో!” అంది రంగమ్మ మెల్లిగా, యింకో ఏపు నూత్తా.

“అనుకోని యిదంగా నూకా నిన్ను!”

“వుం.”

“బాగుండావా?”

“అఁ!”

“కావయ్యన్న పొయినా దంటగా?”

“పొయి సానా కాలవయింది!”

“నాకు తెలవదు, రంగీ—రంగమ్మా!”

“వుం.”

“అసలు మీ రీడ వుంటు నాకు తెలవదు. లింగపాడు యెల్లా పీకట్ట చాల వప్పి యి ట్లా తే తెలిసింది.”

“లేకుంటే ఈలయ్యేదా?”

“ఎందుకు రం—గమ్మా నేనంటే కొత్తగా మట్టాడంతావు? సిన్నప్పడు బావను మరిసిపొయ్యావా?”

“అక్కే యాడవీ?”

“రంగీ?”

“నా పేరు రంగమ్మా! కావయ్య పెల్లన్న!”

“... ..”

“... ..”

“ఎట్లా మరిసి పోతా, రంగీ!”

“అయి నుంటే, నూ అట్లా మాట్లాడా?”

“లేదు, లేదు—ఎదుతుండా—రంగమ్మా? పానీ నేనే ఎదవను!”

“.....”

“ఎన్నా లయింది నిన్ను నూసి! ఎంత మరిపొయ్యావు!”

“నే నెట్టబోతే ఎవురికేం!”

“అంతేనా! నిన్ను నూత్తుంటే ఎంత సంతోసం గుందీ, నీ కెట్ట తెలుసుదీ? సిన్నప్పడు మనం ఎట్లా వుండేవోల్లం!”

“నో రెట్టొచ్చుదీ ఆ మాటలకూ? అయిదు సమచ్చరాలయింది నా పెల్లయి! యదవ సచ్చిందాన్ని కాబట్టి, నే తలుసుకు సచ్చాగానీ, బతికున్నా డయితే రాకపొయ్యేవోడా!”

“నూ పెల్లి నేనుకున్నాక నేనేడ గాపకం వుంటాను?”

“ఈ నోల్కేం అనిబులంబేగా! మీ అందరూ ఈ గూమిలతా పు గా.
నుంచే, అదివాస్తవనాక అను నీవల్ల వచ్చా? సన్నియాస ఉండదో మా అమ్మ!
అన్నా అన్నా అని ఎంతె అతివిరూపించి అల్లగి కూతురు కమ్మ కుంటావని!
ఆ పుండ బూమిని రాసిస్తే, వెల్లి నేత్రాడంటు! ఈడు మేనమామ - అనిబుల
గాని! యిన్నె వారాలు నడుస్తుంటే నీ కళ్లెడకి బోయినై? ‘రంగీ! నిన్ను
దప్పజేసుకోనే!’ అని నోరు బార జాత్తువే? అప్పు డేడకు బోయిందీ యీ
బుద్ధి? యింక ‘నేగాపకం వుంటాను’ అ నడుగుతా? ఏదంటి తెలుసుం దా
మాటన్నా? నిన్ను నూతుంటె ఎంతమండు తుండది లోన!”

“రంగీ?”

“నీ! నా కాడ మాట్లాడమాకు!”

“ఎందుకంతకోపం, రంగీ, నన్నునూతై? సిన్నప్పుడు నన్నునూతై ఎంత
యిట్టంగుండే దానిక! ఓ రోజున నీకు నెప్పకుండా, గారడి నూడను నేనెల్లే,
బూదినక, ఏడిత్తివే బావ బావంటా? ఆయ్యన్నీ చరిసిబాయినా? నూ ఆయ్య
ఎటువొంటికో డయిందీ నీకు తెలవదూ? నిన్ను దప్ప నే నింకోర్ని వెల్లిబుల
మోరాయిత్తే, నూ కొడుకువుగాదని, నన్నింటించి లెగిసిపామ్మనా? నీల్లే
త్తాననా నన్నా? అనక నూ వెల్లి నేసుకుంటి! యియ్యన్నీ నీకు తెలవదా,
రంగీ?”

“ఎందుకు తెలవదూ? యిప్పుడు మీఅయ్య నన్ను నూడ బంపాడనీ
తెలుసు!”

“ఎపురి పాపాన వారు పోతారు! నిన్ను నూకా ఎట్టనవుతే!”

“ఏం లాబం?”

“నూ యింత అందం గవుతానని నే నెప్పడనుకోలా, రంగీ!”

“వూ!”

“సిన్నప్పుడు ఓ రోజున, నండేల, మీ పెట్టినేలో జొన్నకంకులు - అనుకు
తిన్నాక-గాపకం వుందా?”

“.....”

“అనాడు శేత్ర మంచం కాడి కొన్ని కాలుగీర్తివే?”

“అయ్యన్నీ తలుసుకునేదాన్ని! ఎం లేకులే మటు కేంలాబం! యిప్పటికొత్తి!”

“ఎంత యిప్పటికొత్తి, రంగీ? నే ఎన్ని సార్లు తలుసుకుండా నీన్న!”

“ఎంత బారీగా అయ్యవురా! యింకా సాట్టలు పడుండయ్యే నీ బంగులు!”

“యిప్పటికీ నీన్నరంగి మాటలే నీయి!”

“నీయి మటుకు? యిన్నిగిరజా లెప్పడు పెంచావురా!”

“నీ మొగం మెరుతుండదే!”

*

*

*

తెల్లారేయాలకు ఆచ్చే సాచ్చి దబదబ తలుపు దట్టాడు.

“ఓ బుచ్చియ్యగోరు, బుచ్చియ్యగోరూ? లెగవండయ్య, లెగవండయ్య? ఆ పేడరాసిన నేతిడబ్బా లావజాన కాలీ ఆయిపాతంపే! పొడుకుండ గోతాఁ వంతా మునిగిపాయే! మీ అయ్య సావదంతాకు దొబ్బిన రావయ్య? తెల్లగ తెల్లారింది లెగవండయ్య, నీయిల్లు బంగారంగాను!” తత్తరబెట్టి లెగకాడు బుచ్చియ్య.

“రంగీ, ఎల్లాతా! ఆటి సంగలేందో నూసి, దబ్బున లింగపా డెల్లిపోవాలి! ఎటూ అయ్య నేతిలో తప్పవు!”

“అట వానికిపోతా వెందుకూ? యెల్లువులే!”

“ఆ నీ కేం తెలుసుద్ది! సంపదూ! మల్లీ వొత్తా గా?”

“?”

“యెల్లుండా!”

“—బతికుండి మల్లీ రామాకు!”

శివరేత్రి సంబరం

“అయితే అన్నకు బువ్వెత్త కల్లవేందిరా కొండయ్య?” అని యినుగుతో అరిసింది కొండయ్య అమ్మ యీ స్వరమ్మ.

“.....”

“నూ పలక వేందిరా గానిగెదుకుమలే? గొంతు గుంజకబోతుండది కాతె మాట్రినా కొండయసచ్చినోడా?”

“సన్ను కొండకు పంపితానంటే?” మాట సల్లగా రానిచ్చాడు కొండయ్య, శివరేత్రి దెగ్గిర కొచ్చుంటాన.

“ఇదే పడి సావ్ర—కొండేందీ! కొం దేందిరా మాయిదారి పచ్చీ?”

“నే పాను!”

“యాడికిరా నూ పాందీ?”

“నే బువ్వెత్తికల్లనే!”

“పూళ్లు రాలిస్తా, ఎదవసచ్చినోడా! ఎత్తికల్లకుంటే యియ్యూ ల్లి కేప్రండా వుండయి!”

“సన్ను కొండకు పంపితానంటే!”

“కొండేందిరా నీ మొదులారా?”

“కోటయ కొండకే!”

“కోటయకొండకూ! ఈడి కేం బుట్టిందమ్మ!”

“నే పావల్చిందే! సూరాయాళ్లంతా ఎల్లం లేదమ్మ?”

“ఓ సూరాయిగాడంట్రా—ఆ కబోది పచ్చంట్రా నీకటుసేరీ—అటనే ఎల్లవులేగానీ, ముంగల బువ్వెత్తుకల్లా, అయ్య కేకలేత్తాడూ!”

“అయితే పంపితానంటావా?”

“ఈ ముద్దేందమ్మ నాకూ ఓసంప కూడెత్తి కల్లాల్చిన పనుంటేనూ— మొదులు నూ లోనికి పా, నీ కలేందో ఆయి నేలుత్తాడూ—”

“ఓ అయ్యోవ్, నూడే పడ్డోతుండదీ—అంటా యిదిలిచ్చుక, లోన ఒల్లు చరిలేక పొండుకు నుండ కోటయ్యకాడికి లగెత్తు కల్లాడు కొండయ్య.

కోటయ్య కిట్టకాలవలో బల్లకట్టు నడుపుతాడు. పెల్లం, యిద్దురు సెరిగొత్తుండ పిల్లకాయలతో కాపరం కాత్తె సుమారుగా చరినూసుకుంటూ పోతావుంటాడు కోటయ్య. మడిసి గొడ్డపారకుమల్లే - సిసలయిన గెట్టివీన బోతావుండా, కాల్దోసం సెట్టంలో రెన్నాల్నించి కాయగాన బడ్డాడు రతంలాంటి కోటయ్య కాత్తా.

“అబ్బ, ఏందిరా జాతర సేతుండావు కొండయ్యా? దా, యిటా చ్చీడ కూకో.” అంటూ కొండయ్యను దెగ్గిరికి లాక్కుండాడు, మంచంలో ఒనుకుతా పడుండ కోటయ్య.

“ఏందయ్యా యీడ్తో వెలయంగా వుంది దినవూ! ఆడకూకో ఎట్టుకుంటే ఎట్ట గుదురుదీ? నూ, లేసిరావేందిరా, అన్నకు బువ్వెత్తుకెల్లవూ?” అంటూ తనూ లోనకొచ్చి సేతు లాడిచ్చింది ఈ స్పెరమ్మ.

“ఏంటే ఆణి గాబరాబెడ్తావూ? కాత్తె అన్నకు బువ్వెత్తికెల్లగా అంటే ఎత్తికెల్లడంటే?”

“ముంగల యీణ్ణి కోటయ్యకొండకు పంపియిట వేందో యికారియ వేందీ? ఏందోనయ్యా పానాలు కాదేసి తోడ్తుండాడూ!”

“నూడయ్యా ఎట్ట సెప్పద్దో! పంపియ్యాలంటే మాయ్య పంపి డను కుండావా? ఏయ్యా?”

“వూ, పాయ్యపులే పాలుపు దీసుక బాదే ఓళ్లు—”

“నూడయ్యా!”

“ను వ్వుండే మొదులూ—యిప్పట్నుంచి కొండలేందిరా కొండయ్యా?”

“ఏయ్యా, ఆల్లంతా పోతం లేదయ్యా కోటయ్యకొండకూ—నూరాయ్, బూసాయ్, ఈగాయ్—మరి—మరామెన—కోడూరిపెబ ఎల్లావుంటే—”

“ఆ ఈపిస్సె పిట్ట ఎంటుండాల్ గావల్లు మెల్లొ గెజ్జలాడిచ్చుకుంటా”

“నూడయ్యా!”

“ను వ్వేండే మద్దెనా—వూ, నే దేలుత్తాగా.”

“నాకేటికిలే!” అనింది ఈ స్పెరమ్మ యవారం సప్పన గెహిత్తా.

“పో వద్దంటే అయ్యా?”

“అటనే పోదువులే. యిప్పుడాల్తుంచి గడలిడ ఏవెటిగానీ—”

“కాదయ్యా, ఎల్లండి మద్దాన్నింకాణ్ణుంచి కోడూరిపెబ ఒచ్చుందంటా—”

“అటనే పంపిత్తే చరిగా! అడికి బూకట్టిచ్చి పంపీక అట్ట నిలబడి నూత్తా వేందే? నూ ఆణ్ణం అనమాకూ, అడసలు మంచోడుగాదూ! కత్తైదబ్బన బొయిరాయ్యా పొద్దుబోసుండదీ!”

“యీవజాన దాడమీ నెత్తికెల్లనూ—అయ్యా! యియ్యాల అన్నలో అడే సొండకోనంటే? అన్న రా మన్నాడే అయ్యా.”

“అడ నూ దేనికిరా తగలాటానిగ్గామంటే? ఒద్దులేయ్యా, యింకోపా లెబ్బువుగానీ!”

“బల్లమాశగుంటదే అడ, అయ్యియ్యా మాట్లాడుకుంటా పొండుకుంటే!”

“దబ్బన పారా ఎట్టవోగట్టా! సిలిపేసాలు నెయిక కాత్తాడ బద్రం! అన్నను కనిబెట్టి నూడమనోయ్”

“ఎల్లండి మద్దాన్నిం పంపియ్యాలయ్యోవ్—”

*

*

*

నెత్తిన బువమాటా, నేతిలో ఎదురుకర్రా, మొల్లో శజ్జలాడించుకుంటా, కాలవకట్టు మెల్లువై సిల్కుపయానానికి పుసారుగా పదా లొదులుకుంటా, కూతై లెక్క కొండ య్యెచ్చేతలికి, పొరిగింటి ఆదిలచ్చి బుంగ సంక నెట్టుక, పూ రెలపల బాయికాడికి నీల కొత్త కొండయకు జతబడ్డది, కొప్పు నిగి డిచ్చుకుంటా.

“హు! యాడికి ఒయ్యలెల్లినా పొద్దులేందంటా!” అని కాత్తై కట్టిగా అనుకుండాడు కొండయ్య, కాలుసాగిత్తా.

“మనగనూపులోశ్శకు మరింకెట్టుంటదీ!” మరి కాత్తై యిసురుగా అనుకుండది ఆదిలచ్చి, కొండయ్యెంటనే నీలకుబోతా.

“పిన్నెప్పిట పుయ్ పుయ్!”

“సారే సంబడం! ఎందుకయ్యా అట నోరు జారుదీ?”

“పొద్దుటాల నన్నెక్కిరిత్తివే?”

“ఎప్పుడయ్యా?”

“ఎప్పుడా! బజస్సెక్కల్లో మా దూణ్ణాడితుంటే, దడికాణ్ణుంచి ఎక్కిరిలా?”

“అట్టి కూడా ఎంటు—తెచ్చుకోబాయ్యా?”

“అఁ, నీకు పెల్లి సెయ్యాలనీ!”

“అడే వొచ్చుద్ది—పెల్లిమా పెత్తావంటే!”

“నే కోటయకొండ కెల్తన్నాగా!”

“.....”

“మాయ్య నన్ను నూరా యల్లతో కొండకు పంపితాన్నాడుగా!”

“ఒట్టిదేలే!”

“వుప్పడే గదమ్మ నే అడిగొత్తుండవీ”

“నిజవల్త్రా?”

“ఎల్లి మాయ్య నడుగూ! కాదంటే అప్పడనాల్పిందే!”

“ఎందుకయ్యా కొండకూ?”

“నే బోతాగా!”

“ఈడ బాగుండకయ్యా అడవుబాయ్దే? మనూళ్లో రతం కత్తారంటా, బాండాత్తాయరంటా, రంకుల్రాటాం ఒచ్చుద్దంటా, చుబ్బయ్య అవ్వాయి సువ్వాయి లెచ్చాడంట్రా—”

“యిట్టాటియి కొండకాడ లచ్చు లుంటుయి లేయే! గెనగెన గెంటులాడ్తా రంకురంగు సెబలూ, గులాందుమ్మ లైగుపుతా ఎట్టాటి మనగా డెద్దు లొత్త య్యనుకంట్రా—”

“అడజనం తొక్కిళ్లుబడ్తా ఓరి మీనోయ్ పడ్తావుంటే పిల్లోళ్లు సత్తా రెంట్రా, మా పిన్నావం సెప్పిందీ!”

“యయ్యనీ నాకు తెల్పులేయే! ఈకొండయముటా ఎల్లిదంటే ఆ డోజనం వాగుతారంటే?”

“ఒద్దులేరా యీడ మాబాగుంటదీ! మరే, నా కొత్తరెయికా, కొత్త కోకో మమ్మ ఏసుకోమందిగా.”

“అరఅరా అంటంటే కోటయసావిం దిగిరాల్పిందే!”

“యిగమిన ఎక్కిరియనుగా”

“అరఅరా, లెగిసిపోతావుంటే—”

“పానీలేరా— నీ ఎలుండా—”

“ఎల్లాల్సిందే, అరఅరా—”

* * *

పద మ్మిన పదం దులుపుతా, అడుగడుక్కు ఎగి బెగుర్తా, మెల్లో గజలు జిగ్ జిగ్ మంటూ, నిమల్లమిన మెల్లెక్కా పయానం జేసి, వుసారుగా కాలవ గట్టెక్కాడు కొండయ్య. నీకటి కమ్ముకుండది. తలతల నచ్చిత్రా ల్నాడిచ్చు కుంటా రయిరయిన లగుదోల్తుండది కిట్టకాలవ, కరటాల్ని యెడాపెడా యిసురా.

“ఓ అన్నోవ్ ?” అని కేకేశాడు కొండయ్య.

“ఓ అన్నోవ్ ?” అనరిశాడు కొండయ్య, బల్లకట్టు మినోరూ లేకుంటే.

“ఓరి.రారా కొండయ్యోవ్ !”

“చివయ్యన్నా ? యాద్రా సుపూ ?”

“ఈమర్రి సెట్టాడల మినోవ్.”

“అఁ ఏందిరా ? ఆ డేం జేతుండావురా-పూగుతుండావల్లా ? ఆ మ బ్బుల్లో !” అంటూ సెట్టా కత్తెడంగొచ్చి నిలబడ్డాడు కొండయ్య, మూట దింపుక యింతగా నూత్తా.

“ఓ ఏండ కొండలా ఎంకట సావాఁ

నీకు నాకూ జోడు అయితే

నల్లగొండా లడ్డవయితే

నీలి మేకము నీలుగార్చెరా.

ఓ ఎత్తుకొండలా చుందర నాసావాఁ

నీలి మేకము నీలుగార్చెరా.

—చూయ, హాయ, దూకుతుండా నూస్కో, నూస్కో—”

“చివయ్యన్నోవ్ —దడిపీమాకరా సత్తుండానూ ! అమ్మబాబో ! ఆ డిప్ప దల్లా వూగేదీ ? ఆ డేఁ వుంటయ్యో తెల్సా—”

“ఎహేహేహేహేహేహే—”

“అటు నవ్వమాకరా పీసు పీసు మం టండవీ—”

“కోటయ్యన్నో—ఓ బల్లకట్టుకోటయ్యన్నో? బల్లగట్రానియ్యయ్యా, ధబ్బున డాటాల, పొద్దుబొయిందీ!” ఆ నోమడిసికంటం, అవకాడ గట్టు మీన్నుంచి కేకేసింది, సెట్టుచుబ్బుల్లో ఆస లిగ్రహం అగుపీకుండా.

“ఓ రానుడ్చీ? ఒత్తుండా ఒత్తుండా నిలబమా—దార కొండియ్యో.” అంటూ బల్లకట్టుగొలు సిప్పి తణామంటా బల్లమీనేసి, ఆతరేపుకు బల్లకట్టు నొదిలాడు శివయ్య, గెడ అనుబసంగా ఏతా.

“ఆ కేకేసిం దెవురో!” అనుకుండాడు కొండయ్య, ఎక్కి బల్లకట్టు బద్దెల్ని గట్టిగా పొట్టుకుంటా.

“ఏవూ రన్నో? యిద్దు యండట్టుండే—ముగ్గురే!” అని యికారించాడు శివయ్య, బల్లకట్టు దరికి సేరుతా.

“మాది మాలపిల్లిరే—ఎక్కివేందే, ఎక్కిరా చుబ్బియ్యా—ఆఁ యగ పాసీ బాబూ. నూ కోటయ్యకొడుకు వెట్టా? ఆ రెవుమా, ఆ కూకునుందీ?”

“నాతమ్మడు కొండయగాదూ! రెన్నాల్నుంచీ ఆయ్య రెగవకబోలేమా—”

“ఎట్టెట్టా! పిల్లలు మంచోరే! మీఅయ్య మంచోడు గదూ? కాత్తె ఆయిననూ ట్నిలబెట్టండి బాబూ! నేపువాకు అమ్మకుండే దినాల్లో మా మాట మంచుండేదిరే మాయిద్దరికీ! రేతి కీడే పొండుకుంటా రెట్టా? ఈడ పాకా వుండదిగా మరింకేం! పిల్లలు—సికిట్లో బ్రద కయ్యోవ్! సన్నా సెదవ లాల్లీళ్ళు సేరి రేత్తుడు తుమ్మలుగొట్టి బల్లమీ నేసుకుబోతావుంటారు, కాత్తె నూసుకోండి! బయివేట్టిగానీ, మీ అయ్యంటే ఎటనయినా అడలుగాదూ! అదెప్పుడో ఓపాలి, ఈడ ఆపాలెం రాతారిబోటు, బోహు బిరుగా బర్రి అయి, బోపేనో బోర్లబడి, ఆ ఎక్కిన ఒందదెగ్గిరదెగ్గిర జనంలా, కొంత మంది ఈతా, మరి కొంతమందేనో బుటకరేతావుంటే—రేతి అంత దైర్ఘ్యం ఎపురి కుంటదయ్యా? ఆమీన మీఅయ్యగాదూ యీదుకుంటా పదిపన్నెండుగుర ఒడ్డుకు లాగిందీ, పొయినాళ్ళు పోంగా! పొద్దిలిటుంటే బల్లకట్టెటు బోద్దాడీ! ఆ ఆవులితా సచ్చిం జనం, ఆ యిసయం రెలుకు

కుంటేనే గుండె బేజారవుద్ది!—దిగండి దిగండి—దిగ వేండే యారాం—పొద్దు బోయింది. ఎల్లాత్తాం బాబూ—బుద్ధవయ్యా—” అంటా మడిసీమడుసులు యెవరు బలానా రయిందీ తెలవక తలికే నీకట్టో మరీ గట్టుమీన పెట్టుకోబడి, ఒచ్చిన యిగ్రహాలు ఒచ్చినట్టుగా ఎటువటు జారుకుండై, తపతపమునుకుంటూ.

“నాకు తెలవడే!” అనుకుండాడు కొండయ్య బద్దెల కట్టనే కరుసుకుంటూ.

“దిగవేందరి కొండయ్యా?” అన్నాడు శివయ్య, బల్లకట్టు కట్టేతా.

“జనం అవజాన నేలే బాహు పెవాండవే!” ఇసయం తూకం గుంటంలా కొండయ్యను మెకిం కిమ్మింది.

“ఒరి కొండయ్యా? ఇయ్యాల నూ బల్లదిగ వేందిరా ఆకలె సత్తం చేస్తూ?”

“అది మునిగింది నిజవేంద్రా!” బల్లకట్టుదిగాడు కొండయ్య, ఈరంగంలా దుప్పి బెవిరి నోడికి మల్లే.

“వారి పానీరా, ఎవుడో సోంబేరెద వన్నాడంటా! బువ మూ చేడ బెట్టా—యీడుందిగానీ, అ మ్మియ్య లేం జేసిందిరా బూలోకి—నూ దిన్నా వంట్ల కొండయ్యా? ఓ ర్దావేరా కడుపుగాలి సత్తుంటేనూ!”

“ఈడ నీకట్టి యిట్టుండవేరన్నా?”

“ఓ ర్దువుండ్రా ఆడా—గోగాకుయిగురండ్రా—వుచ్చవుచ్చ—కండా, రెల్లా, మూల్లా—వాస్తీనె—యీడ సాంబార్కారం వుండదరయ్యా కుయ్యాడా—రారా రారా, ఈడకూకోరా—యీగుత్తలో నేందిరా?”

“పెరుగుబువ కిట్టిందిరా”

“అ చ్చురేగానీ, పువాకు దెచ్చావండ్రా?”

“అమ్మ సంపుద్దనీ—”

“ఓ ర్నన్నా నెదవా! అందుగాదండ్రా నిన్నంపలా టాడిచ్చేదీ”

“అది గాదురా, తెలుతే సంపుద్దని రొండే ఏసుకొచ్చారా?”

“మరి నానుతావేందిరా బుల్లోడా, మాట జార్చీకుండా! అవితే అయ్య ని న్నీడ పొండకో మన్నాడండ్రా?”

“అటనే పొండుకోమన్నాడుగాని—మనయ్య బాహు మంచోడు దండ్రా చివయ్యన్నా? మరే—మంజరే—నన్నుకొండకు పంపిత్తాన్నా—గా అయ్యా!”

“కూరిడేదిరా—కోటయ కొండలట్రా?”

“యారాయ్, నూరాయ్, బూసాయ్, నేనూ—మరేవో—”

“వారి సాల్లేరా యిరగబాడినేవోళ్లు లేకా! ఏదమ్మ నూ ఎల్లి పగల్గీసే దాడా?”

“నీ కేవయ్య మేం బోతే? ఆయ్య పంపిత్తానా?”

“వారి పోరా, యీడ గెడెవు రేత్తా కూకుంటూ!”

“మరి, అయ్య సెప్పలేదయ్య నీన్నీడ బల్ల నడపమనీ?”

“ఎంత సెడ్డా పద్దా కనే పనెట్టా!”

“ఆ, అయ్యకు దెలుతేనా!”

“వారి పోరా నీ కొల్లు మా బల్చిందీ! నాకుమటు కుండదెట్టా?”

“నీ మల్లుగర్ర నా కిత్తావట్టా?”

“నువ్వేదిరా గోవారికి మల్లే పొట్టుకుంటా! ఆల్చిచ్చాల్చిందే—ఏవీ, ముంగలాపు, వాకిటిచ్చి—బూదింట వయిలద—నీ ల్లాగుదాం దా!”

“యీడ గోండ్లకప్ప లుండవుగదా—మరి ముల్లుగర్ర వేంట్లన్నా?”

“తారా నువ్వు, యిదేందో తిరుగుడు గుంటేనూ! ఆయితే బూసాయి నిజం గొత్తాడట్లా? బల్ కూకాల గుంటడే! యీడీ తెడ్డేందట్లా యవ గానం మిగిలి పాతుంటే! కాత్తె పాకలో సాపుంది యిటు దీసక రారా, యీడ కూసేపు కూకుందాం.”

“యీడా ఎల్లరేంది ఎట్టయ్య—”

“ఏంచామెడు యీడుత్తావట్టా? ఏందో యీన కొండకెల్లాడంటా—” అంటూ కాత్తె ఎడంగా వుండ పాకలో కెల్లి అసీడ సీకట్లో దేవులాడి నావ బయటి కీళ్ళుకొంటాను శివయ్య ఎలికా బాలికా కాత్తె లెక్క ఎంట బడ్డావుంటే.

“దారా కొండయ్య, యీడ కూకుందాం. ఏది పువాకూ—మప్పెట్టి దెచ్చావట్టా?”

“పల్లె నయం, నీ కాడ లేదెట్టా? యియ్య లెట్టా గబ్బా?”

“యింద, కాత్తె నోట్లో ఏసుకో—ఎపురన్నా ఒత్తావుంటారుగా.”

“ఏ వొత్తాలో! యాడ యిత నీకటి గుండచేం దబ్బా! యామర్రెట్టు మా మినమిన కొచ్చుండేం! ఆయ్య యాడ ఒంటిగా ఎట్టుంటా డబ్బా— అయితే ఆడెవుడో యిందా కనిపోయింది వుట్టిచే నల్లరా?”

“ఎవుడాదూ—అల్లా, మాలవీలిసంచా! ఏదో కూకాళ్లే పోనీరా.”

“మొదు లీడ జనం మునిగింది నిజవేదనల్లా?”

“ఆ యవారం నే నోపాలి యిన్నారే! ఎట నంటావా? పిల్లా జల్లా, అడోరూ, ఓ నలబైపెసిల్లు ఆవులించి పానా లాదిలారంట! అల్లలో కాత్తె యిత దెలిసుండ మొగోళ్లు సందట్లో సల్లగా యీ ఆడోళ్ల మెల్లొవి అందిన కాడికి గుంజక పొయ్యారంట! మాపెద్ద జాతల్లరా, యింటుంటే ఎటునో బోయింది పోనం!”

“మరి నుడుసు లావజాన సత్తే దెయ్యాలై ఆడే తిరుగుతా వుంటారంట నిజవేదనల్లా!”

“యియ్యన్నీ సన్నాసిమాటల్లరా! అయితే మొటుకూ, యామద్దేనే ఓ తమాక జరిగిందంట కొండయ్యా! ఓపానముండ మడిసేనంటా, రేత్రినడిగడ్డ బొహు తొందరపనిమీన యీ గెట్టునే పోతావుండాడంటా! కాత్తె బాగా పొద్దుబొయిందంటలే. ఆమడి సావజాన దొబుదొబ్బిన పోతావుంటే— ‘యిహి హి హిహిహి’ అంటా గిలగిల ఎన కెవురో యికిలిచ్చిన ట్టయిందంట—మ రా మడిసి ఏ వాలోసిత్తా పోతావుండాడో—నెట్టుమీన గువ్వలు కావాలనుకుంటా కాత్తె లెక్క పొయ్యేతలికీ—బో టెక్కుతా వంటయ్యా! ఆనెవురో నెవుకాడ పుసపుస మన్నట్టయ్యా—అట్ట కాత్తె ఎనక్కి తిరిగి నూకాడంటా, బోటేవైనా ఎనికీడై ఒత్తుండ దేవోనీ—ఆ డెవురూ లేరు! యాయవారం ఎట్లాటి దైందే గబాల్న మడిసికి తగిలేతలికీ—అవజాన నీలుగారి పొయ్యడంటే నమ్మాలిందే—ఎంటనే కాలవలో ఏదో వెలవెలమందంట—ఓయ్యో ఓమ్మో అ నరుపులంట—”

“ఓఅన్నోవ్—చివయ్యన్నోవ్—” ఒనుకుతా శివయ్యను గబాల్న వాటేసు కుండాడు కొండయ్యా.

“ఏదిరా—పందిరా కొండయ్యా—”

“ఆ ఎల్లు రేందెరా—”

“య్యాడా?”

“అతలగెట్టు—సెట్టదెగిర—దెయ్యం—కొరివిదెయ్యం—”

“తన్నెల్లా ఎదవనూ—ఆ దేం రేందే?”

“అదేంరా—అదిగో—ఏందో—కదులాడుండది—ఆడండది!”

“య్యాడా—ఎవురామడ్చీ? ఓరామడ్చులూ?” అ సరికాదు శివయ్య.

“మాది తుమ్మలగుంట, సింతపల్లి పోతుండాం లేవయ్యావ్! బల్లకట్టు మడిసి వెట్టా?” అంటా సిన్నలాందా రాడిచ్చుకుంటా దచ్చినంగా తెలుదా రెవుకో మడుసులు, అటు దిగువ తుమ్మలగుంటనుంచి కావలగెట్టుమీద బాటకొత్త.

“అఁ మేవేరే, ఏవూ రెల్తుండారనీ—పూరక నేరే”.

“అళ్లు మడుసురే నల్లా!”

“తోక్కల్లా ఎదవనూ! పానం బోలే అడలు బుట్టి! యిట్ట సెవంటు కారుదేరా నీ ఒల్లా—ఓ రదురుపచ్చీ!” ఆ నో సరుపు సరిచాడు శివయ్య, కొండయ్య యీవుమీన బలంగా.

“అయ్యో సత్తిరా చివయ్యా! యిందుకేసయ్యా తోడుపొందుకోను రామంది? యిం కీరేత్రి కీదుంటే పానం ఆవులియదంటా! నే యింటికి బోతా!”

“మె డిరుగుది!.....ఏందో కొండకు బోతాడం టీ మొగోడు!”

“పూఁ ఎల్ల కీడ కూకుంటారు! అయ్య పంపిత్తానా? నా బజనైక్క రేడ బెట్టవబ్బ—ఏందన్నా ఆదేందో యినిపితుండవీ—ఏందో అరుతుండెరబాబో”

“ఓహూ—ఓహూ—ఓహూ—బిహీ—ఓహూ ఓహూ—బిహీ—” అంటూ దూరాన యినొచ్చుద్ది ఏందో బజనకు మలే.

“సంపుతా ఎదవా అరికావంటే—య్యాడోమీనాకు మల్లే వుండదే—”

“వుఁఓహూ—వుఁఓహూ—ఓహూ—బిహీ ఓహూ—హల్భాయ్—ఎవఁ, ఆఎవఁ—”

“వుప్పడల్లా యాడన్నా మీ నాలాచ్చేదీ! నాకు దెల్పురేరా, ఆయి మీనాలు మోసుకొత్తయ్యంటా! వామో, ఓయ్యో— నేబటికైనా

చివర్యన్నోవ్”

“ఎహే గట్టిగా అరమాకా! తాల్లా ఎవరోమీనా ఎక్కెల్తుండ టుందీ—
ఒరె యాడవకురా కొండయనాయనా! పుప్పడు నే గేం సెయ్యాలబ్బా—
ఒ లిట్ట దిగజారుదేందీ—పున్నానికి ఆయి కాదు గండా—కొండయ్యా?
ఓరేయ—యాడికిరా ఎల్తుండావూ—ఓరి కొండయ్యోవ్—ఆడ నిల
బ్రడా ఒత్తుండానూ—లగెయిమాకురా—”

“వామ్మో ఒత్తుండయిరో—” గట్టు దిగి దొంకనబడి ఒల్లు తెలవకండా
లగెత్తుండాడు కొండయ్య.

“ఒహోఁబిహీహోఁ ఒహోఁబిహీ—హోల్భాయ—”

“ఓరికొండయ్యోవ్—ఓరి కొండయ్యోవ్—” కొండయ్యోవే లా
త్తుండాడు శివయ్య గాబరా ఎదురొమ్మలకు తంతావుంటే.

“ఒబల్లకట్టాయినోవ్—ఓ ఎవరయ్యోవ్ లగెత్తేదీ—” అంటా ఎనకి
గట్టిమీన కేక లెగిలెసి నె.

“ఓరి కొండయ్యోవ్—నన్ను సంపుతుండయిరా— లగెయి లగెయి—”
నరాలు సల్లాడుల్తుండయి శివయ్యకు.

“ఓ ఎవరయ్యోవ్—నిలబడూ, నిలబడూ—” ఎనకి లగెత్తుకొత్తు కుండాచెరో

“సచ్చానా చివర్యన్నా—”

“లగెయి—లగెయిరా— కొండయ్య—వాయ్యో—” కాల్వారి, దిమ్మదిరిగి
బొక్కబోర్లా బూమ్మినపడుండ కొండయమీనగా పట్టిలేత్తా సుట్టసుట్టగా
పడిపాయ్యాడు శివయ్య, దుమ్ములెగుపుతా.

ఎనికీడే దబాదబా అంగలేసుకుంటా, ఎగశాస దిగశాస బుసలికత్తా
వుంటే, టైనుబండికి మేకు దిగేసినట్టు పెడీల్మ నాగిపోయిం దాయిద్రహం,
బూమ్మిన సాపసుట్టగా పడుండ కొండయ్య శివయ్యలకల్లి మెరుత్తుండ కిల్లతో
యింతగా నూత్తా.

“ఓ ఏవియ్యోవ్? ఈపిల్లు బంగారంగానూ, యాడో దడసుకుండ
ట్టుండే—అరెరెరే, యీ కోటయ్య పిల్ల లేవీటికి తోలాడబ్బా!...
ఓ ఏవియ్యోవ్—నూ శివయ్యవు గాదంటయ్యా? ఓయి మీ పిల్లల్లు సల్ల

గుండా! యిదేందియ్య అట లగతుకొచ్చి పడిపాయ్యరూ?”

“ఓన్ను సంపమాకే తల్లా, నే నేం ఎగ్గనే—” అంటూ లెగిసిన మద్దె లోనే ఒనికిపాయ్యడు శివయ్య.

“ఈపిల్లొణ్ణి దొంగల్లోలా! నే సాకలి గురవాయిని బాబూ—యాయ వార వేందంటా!”

“అఁ, అ య్యట్టనే ఆంటయి లే—నూ ఎటుగా ఒచ్చా?”

“ఎహె తాలూ—పిల్లో డావజాన పడుంటే—ఆరెరెరెరె, దిమ్మరబాయ్యగు పిల్లోడు కాత్తె—యిటు రాపియ్య నీ చివయ్య దొంగల్లోలా—యింకా నయం నే మీనాఎంట పోకుండా యిటొచ్చా గాబట్టి—”

“కొండయ్య—”

“సంపు తండయిక చివయ్యన్నోవ్—”

*

*

*

అ దెబ్బదెబ్బ ఆయిదార్దినా ల్లాటి శివరేత్రి పొద్దుట కనంగా గానీ కొండయ్యకలు నికరవైన సూపుమరాలా.

“అరఅరా, తొయిరేందిరా వెబనూ—” గబ్బా తాడేసి లాగివట్టు మంచమియ్య లేసి కూకుండాడు కొండయ్య బిత్తరబోతా.

“నే ఆదిలచ్చిసి—పానం దీశావుగదంటా కొండయ్య! ఎన్నిపెబ లొచ్చి నయిరా కోటయకొండకూ?” అనింది ఆదిలచ్చి, కొండయను యింపుగా నూతా.

“యిదేందీ —చివయ్యన్నా?”

“చివయ్య కొండకెల్లాడుగా, కోటయమావకు కాత్తె కుశాలగుంటే!”

“అఁ, యీ—మాయ్యతో పెబతా నుండు—ఓ అమ్మోవ్!”

“యియ్యల చివరేత్రి, యింకేం బోతాకొండకూ! నునూరి రతానికి నూస్కో ఎట్లాటి రంగు రంగులగుడ్డ లేశారో—”

“మొదు లా డెందుకెల్లాడు కొండకూ?”

“సొబ్బిరికాయ కొట్టెగమ్మని పడసీలా కోటయనూవా—చీబజన్నెక్క—తెత్తికెల్లాడా చివయ్య!”

“అఁ, యీ, — ఓ అమ్మోవ్ —”

“యారాయా రీదే వుండారా కొండయ్యా! తెల్లారక తరికే రంక్షలా
ఓం ఎక్కి మునుందారా!”

“అఁ!”

“ఓ చాయితే, ఎల్లగొడ్డును తెల్లెనూ, సూరాయి దాని కెనకమాల కల్ల,
పుల్లలో పొడినేతలికీ—”

“అట నెప్పవేందే నాకొత్తకోకలుల్లా—యియ్యాల ఎట్టుండా వుంటది,
పదవేందే ఎటో మూత్రాపూ!”

నెరుపు వయసు

‘సచ్చి యాడుండాడో, పెద్ద బతుకు బతికిపోయాడు. మొదులు అయినే వుంటే తనకు కొరవేం వుంటుంది. ఎందుకూ తంబాలకు మల్లే ముగ్గురు కొడుకులుండారు. చరే యిద్దరికి పెళ్లి అవనే అయింది గదా. అయి, ఆ మొగరాయిడు గెజ్జలగుర్రాల నేత, తన్ను ఎంతలెక్కకుబడే అంతలెక్కకు అగ్రాని యన్నీ అనిపిస్తుండారు గదా. మరి యీ సిన్నోడి కేం వుండు పుట్టినదంటా? పెళ్లి అవనోడూ అవనట్టుం డక్కర్లా? కనపడ్డ అడగూతుర్నల్లా అట్టా నూత్నా ఎనికీడే పోల్చిందేనా? చరే పుట్టించే అనుకో. నే అమ్మను గదా! పెద్దోలిదురూ పెల్లారేవుల్లో సిక్కి తన్ను గవిరిదేవికిమల్లే అడిస్తుంటే, యింకా పెల్లాలమొగం యెట్టుంటుందో తెలవని యాడికే యిట్టుంటే, యిగ తన వూ సోరికి పడ్తుండటా? ఈడ మొగోడే లేనట్టువుండ అడగూతుర్ని కాత్తా ఏ డామడ ఏటా తలగాని ముడి బిరియకపోతిరి. రత్తమ్మ కూతురు ఈమ్మకు యాడో ఏటాతల నుడి! హుం! వూల్లో ఆరంతా ముక్కుమీన ఏ లేసుకోలా. ఎందు కేసుకోగంటా? అ దేవంత వుండ చంబందవనీ? ఎంత కలిసాత్తా ఒల్లు ఒంచుకుంటుంటే మెటుకు అసలాడ ఎనకేం వుండక్కర్లా? యిదిగో నాలుగెకరాలు. అదిగో మావిండితోట. కాదూ, ఓపుగాకు యాపా రం, ఓ నేతియాపారం అచలు అయ్యేం లేం దెట్టనంటా? పవకరాలు మకతాకు తీసుకుండాడే అనుకో. సివరికి గెడ్డి, మా ఒత్తే జనపకట్టే, యియ్యే గదంటా మిగిలేదీ! ఒకేల నాలుగింజలు మిగులుంటే మొటుకు తనూ, యిద్దరు అప్పలూ, పెల్లం, పిల్లోడూ, యారంతా సమచ్చరంపాడుగూనా బతికుండా ల్పించే నంటావా? పిల్లోడు బుద్ధిగలోడూ, పుట్టగలోడూ, కట్టబడి ఎనకేసు కుండే లచ్చనాలుండై, విశేమొటుకు ఆ మిగతాజనవూ, అపదావడ ఏటా తల చంగ లేవంటా? తను పెద్దదెపోతుండే. కూతుర్ని నూడాలని బెమెలేత్తే ఎట్టా! అదీ పిల్లోడూ యాడేడో దెగ్గిర్నంటే తను యింకన్ని నెక్కిరాలూ ముంతకి జాయాలు తీసికెల్లదూ! అది కాపరాని కెల్లినాక తను మూడు చార్లగా అడకెల్లింది. ఏటా ఓపారేగా. తొలునిరి పురుటిగూడా యాడకు

పంపియకపోతిరి. ఎంతన్నాయం! అబ్బ, అబండి మీన బడి యీ బండి మీన బడి, నడిసినంత తెక్క నడిసి, కడాకు దరికి సేరుకుండేతలికి మిసినీ పిండిబట్టి నట్లు ఒల్లంతా ఆలెక్కనయిపోయి, ఎల్లిన పద్దినాలూ పడకేత్తే, మరసనాడు మల్లీ పయానకేగా! పెద్దో డేంసేతుండాడో, అడిపెలాం ఏనంటుండో, సిన్నో డేం సేతుండాడో, ఎవురెనికీడే ఎల్తుండాడో, ఏకాడికీ వుత్తబెవే గాని, నామొగం యీడేం పీక్కడిందావనో! పానీ యింకో రెన్నాలు అడే వుందావంటే, దానాడబిడ్డలు సెరోగోకలి దీసుక అణించి ఎల్లేదాకా తెగ బొడవరూ! ఎల్లాత్తానంటే, అఎల్లాద్దుమరీఅంటూ గుడ్డుగిప్పుతా ఎల్లేదాకా నూత్తా అడే నిలబడ్డారు. పిల్లోడిపేరు చుబ్బరామయ్యంటు. చుబ్బరామ య్యేందీ గొబ్బిరి కాయకుమల్లే! మర ఆడపెత్తనవంతా ఆళిద్దురేగా. దీని కచులు నోరుంటేగా! ఎట్ట కావరం సేతుండో ఏవో! సక్కంగ ఎన్నముంతుకు మల్లేవుంటాడు పిల్లోడు, నిగనిగలాడ్తా. ఆళ్లపోలికే అయ్యో దేకుడా! మరి చుబ్బరామయ్యంటే అనుకోల్చిం దేం వుంటువీ. సక్కగా లచ్చిన్నారాయణ పెడే యీల్లడేంపోయిందో! సిన్నెదవ! గుమ్మటావుతుమల్లే వుంటాడు ముద్దొత్తా. చూటయిప్పి, సెక్కిరాలూ, ముంతకజాయం, పొప్పండలూ, సెయ్యడలూ బయటపెట్టే తలికి, పడ్తా లేతా ఒచ్చి ముక్కునా నోట్నా ఒల్లంతా పాకంబోసుక ఏవెగి రెగిరిపడ్డాడు ముద్దుపచ్చి! వరమృ ఏం మురుసు కుండది! అదెవుర్రా ఆనంటంటే, ముంతి కాజాయం సీకుతా, 'అమ్మా-మ్మా-మ్మా' అనంటూ తఫాకుని ఒలో ఒచ్చి పడ్డాడు సిన్నముండ! ఏం సేతుం డాడో నాయన! మాట లొచ్చుంటుయిబాగా. ఏం ఒచ్చుంటే ఏం లాబం! ఆమేనత్తముండలు కాత్తా ఆళ్లపక్కిన తరిబీదు సెయికుం డుంటారూ యీ పాలికి? మొదు లీ వరమృకు నోరుంటేనా! కొత్తపండగ దెగ్గిర కొచ్చింది. ముద్దుపచ్చికి ముంతకజాయం, సెక్కిరాలూ, చిలుకుసాక్కాయ, పెజ్జల సంచి యెత్తికల్తా. ఈ పాలన్నా వరమృకు నేతసీరా, సెయి కా యెత్తి కెల్లాలి. మొదులు యీ యెంకాయమ్మ డట్టేగా యియన్నీ అయ్యేదీ? యెటనో యెంకేసు కుండది కాత్తా ముంలగా దీనికి ఆప్పిచ్చి కూకుంటి నేంది. ఆ, యియ్యకుంటేనా! బబ్బాగోసిలీసి దీనెవారవేందో ంతుడేలవనూ

ఏదెట్టుండా యీ నెయిబాద నన్ను యాడికిన్నా కిదల్నితేనా? బానే వుండది పండగముంగల ఒంటినేత్తో. వుండుండి ఒచ్చుద్దేం యీ మంట పడి సావా! ఆయితే మొటుకు వరమ్మకాడికి పయాసంటుకుండా యాడ కూ వంటా నెట్టా-చూ! అంటా రే త్తిరి బువ్వల్లిన్నాక ఒంటిగా మంచువీక్షన యికారబడ్డా కూకుండ రత్తమ్మకాడికి సిన్నకొడుకు నాగబూసి ఒచ్చి, నూర్నూ, గూర్నూ దేవులాటం మొదలెట్టాడు.

“వువ్వడేందిరా గూల్లె దుకుతుండావూ?”

“ఓ బేడబ్బులు కావాలే!”

“ఆ యాడేం కుప్పేసు క్కూకోలా సన్యాసిముండలకల్లా దాగబోయి! సాల్లే అయన్నీ కెలకమాక—”

“ఏందమ్మా నూ వువ్వడందీ?”

“ఏండా—సన్నాసి గూతుల్లంతా సేరే చరి—”

“ఓడా యదవా?”

“యగ నీకు పిల్లనీచుంటే ఓడిత్తాడా? అచలేటికిలే యీపురా వంతా! పెద్దోల్లిదరూ ఎలగ బెడుండాకు సాల్లా!”

“వువ్వడు పెల్లి ఓడు కానాలంటుండాడే? అదే ఒచ్చుద్ది ఎతుక్కుంటా! ఓ బేడబ్బు లిదూ తెల్లారే పనుండదీ?”

“తెల్లారే పనుంటవేందీ, రే త్తిరి బేడబ్బులు కావల్సి రాటవేందీ! ఏదిరా నీయవారం—అచ కేవిటికి రే—నాకాడ లేవు పో.”

“ఆ, వుంటయిలే తెదూ?”

“పోయి అన్నడంగు.”

“ఆ, ఓపక్కయియ్యలో రేపో పిల్లోపిల్లోడో పుట్టబోతుంటే, రాకు మొటుకు కరుజాన పటంలా! వుంటయిలే తెదూ?”

“యీ మా తల్లికి పురుడొత్తుండది గావాల్ను. యిగ యాడబడతే ఆడ నేదేనీ దిట్టిబామ్మలే! కిందటి కొత్తపండుకు గావాల్ను, వరమ్మనూ పిల్లోణ్ణీ నూసింది. ఎల్లియాపాలన్నా దాన్నీడకు తెల్లే బాగుండు, కొన్నాలు వుండి పోది.”

“యాడికే నూ వుప్పు డెల్లెదీ? అన్న ఏవఁసుకుంటాడూ. యీడ ఎవరూ లేరన్నట్టు యాడో దూరానుండ కూతురో కూతురో అంటావేదీ, రే త్తిరేల ఎప్పుడూ నూసినా?”

“అదంటే చరి లబ లబ బాదుకుంటారు! యీళ్ల సామేం దిన్నదేనో—”

“నూ నేరత్తుండచి సాలక యిగ మేంగూడా దేనికీ—”

“యిది గిందుగూమా యీడ ఓచనం వుండ నంటుండదీ? యిగ పయానం గట్టక యీడ కూకుంటాగా—”

“యిదిగో? ఓ బేడ్డబ్బులు నే అడిగుంటానేగా నూ ఆవజాన బాగోతం యిప్పుతుండదీ? నేనేవోఁ తెల్లారే నికరంగా జనపనార దీసి సెన్నాకోలా కడ్డావని నిన్ను బేడ్డబ్బు లడిగానా, నువ్వేమో అయ్యన్నీ ఆ ఎటాతల పారబో సాతానంటుండావా, యిగ నే నీడ దేనికీ? పోతుండా?”

యిదిగో వరస. పిడకాబాడకా నేరేత్తా ఏనిటికైనా నాలుగురాళ్లు దాసుకుంటే చరి, జోరీగ కరుసుకుండట్టుచ్చి కరుసుకుంటారు. పానీ ఓ కొట్టుకుంటూ కోడల్లంటూ యీపెద్దదాంతో ఓ పక్షీన పోతుంటే, తన గొల్పింది మటుకు ఏ వుంటుదీ? యాడో దూరానుండదానికి పెడుండానని ఏమత్తా రేం దంటా! ఏదానికో పాలన్నా ఆకుగూతురికి కూసినీ ఏమన్నా ఎత్తి కెల్లక్కర్లా? ఏం, ఎందు కెత్తి కెల్లనూ?.....పండక్కు ఒత్తానని రంగయ్య నేత రాపించిన జాబునేరి, ఒచ్చుద్దనుకుంటూ వుంటారు గావల్లు. యింతలో దీనికి పురుడేం ఒచ్చుదిలే. వుండకేం సేసుది కొన్నాలూ! ఈలోన తిరిగి ఎట్టనో ఒత్తానాయెనూ. ఏదెట్టుండా ఈసెయితోసా వొచ్చిం దేందంటా! యాడకో వుండుండి గుంబుద్దేం? కాతై మూటాముల్లే వుంటది యట్టనబ్బా దూర పయానం? ముద్దు ఎదన ఎట్టుండాడో! ఈపాలి ముంత కజానువంతా ఆడే దింటాడు.....అబ్బు ఏం పీకుదీ సెయ్యా...వుంపు-బగమంతడా...

*

*

*

“పెద్దదానివి నూ యీడలేకుంటే ఎట్ట జరుగుదే!” అన్నాడు పెద్దోడు మూటుబటుకుంటా.

పూ, తనివ్వుడు కావా లొచ్చిందే? యిన్నాలూ ఆళ్లు తనమీన వంటలు గిరవాటు పెట్టుంటే యాడ కా నొచ్చిందో ఈపెద్దనీ—అదిగో గుమ్మంకాడ తొంగి నూతా ఏటామెటికె లిరుతుండాలో తనకలి! యిగ దేనికి ఈడా—“పుంసు, కేహోల్చిందే!” అంటూ మోతెత్తుకుంటే తన.

పెద్దోడు సిన్నోడికల్లి నూకాడు. సిన్నోడు ఓమూల పెన్నాకోలు కిర్ర మీనకు ఒరిగి ఆచ్చేసుడికిమల్లే వాలుండాడు, గాబుకాడ నెవం రేత్తుండ బర్రె కల్లినూతా. గబాల్లు ఆ నెవురుడు వుచీని గుటకేసి, రెండుకల్లా నూటిగా తనకేసి తిప్పి, మోరనెకత్తి నూసింది ఒర్రె, రెప్ప కదల్చికుండా.....రవిలు బండి కొండమిన్నుంచి పడదోసినట్టు లగెత్తుతావుంది....తణక తణక దన్ దన్, తణక తణక దన్ దన్ తణక తణక.....ఎత్తి రాతారిబోట్లోపడేసి గోలుసులు దెంచుకొని లగెత్తికల్లింది రవిలుబండి, మాకుడుమీనుండ గండు సీమకు మల్లే మలుపులు తిరుక్కుంటా. మూటేచీ — అయ్యో ముంతకజ్జాయ మూటేచీ—పుం—ఓ—య్యో—లబలబ లావ్వావ్వా.....అబ్బ యిదేం పయానం వమ్మోయింకెంతలెక్క నడవాలో పాడుపీడా—అబ్బో యిదేం సెయిలో బగమంతడా — యింకానయం మాట యింటికాడ పెట్టొచ్చా. పున్నేనికి మాటతో యాడకూరుకుబోలే యిన్ని మంచీలుబోసే పేపతుండదు — యీ కాలు రెండూ గానుగలు లాగుతుండయ్యేందీ...అబ్బ, ఇంకెంతలెక్కా — ఓ ఏపూరయ్యోవ్ బండీ? ఓ నిన్నేనయ్యోవ్—నూ పాపయవేనా నాయి నా! కిందటిచారీ నీబండేగా పున్నేనికీ — ఆయిగ పా. పాపయ్యో మా వరమ్మ ఎట్టుండచీ - చుబ్బరామయ్య ముంతకజ్జాయవం టుండాడా - ముద్దు పచ్చి — అయ్యో నా మొగం సావా! యింతలెక్కా ఒత్తా మాట యింటో మరసిపాయ్యోనేందీ — ఆ అడవిడ్డ లిదురూ గోకిలిపొన్నులు నూపియరుకందా ...వరమ్మ ఏ వంటదో—నాయిస, పిగోడు ముంతకజ్జాయవంటా నా ఒల్లంతా పీకడూ.....నే మొటుకేం జేయనూ, ఒంటిరెక్కప ప్పినెపోలే—అల్లకే తెలు సుద్దిగా.....ఎవోరే పిల్లనూ పిగోణీనూలే అంతేసాలు.....యినుగో వాకిటొకొచ్చి నిలబడ్డారూ - అందేందీ అట్లనూతారు తన కిల్లి.....అఱ, కాలే బండి నిలుపు నాయినా - యిదేందే - బండి దిగలేక పోతుండదేం

తనూ. బరే తమాశే-నేతులూకాల్లా యాడవి ఆడచీలులు బిగిచ్చుండయ్యేందీ ?

ముంగల ఆడబిడ్డలు ఒచ్చి తన్నుబండంతా ఏగాదిగానూసి ఎనక్కు-
రిగ్గారు - మూటకోసం గావన్న....పిల్లోడు పైకే కిందికీ ఎగబాకుతుంటే
వరమ్మఒచ్చి బండిదెగిగ నిలబడ్డది-“దిగ వేందే అటనే కూకుండావూ - అబ్బ
యిదేఁపిల్లోడమ్మా కేతిగాడికిమల్లే” అంత పెద్ద దయిందేం వరమ్మనోరూ-
“రావేం దిగి, దెయ్యంపట్టినోళ్లకు మల్లే నూత్తా-” యాడా-తను కదలేదేం-
అచ లిదేందీ-“గుజ్జా, ముంతా, బల్లం-” అంటూ గబాల్న బండిలోనకు
జొరబడి, అటిటూ నూసి బావ్మన్నాడు చుబ్బరామయ్య-తన్ను సెగో
కాల్లా పట్టుక గబాల్న కిందికి లాగి రాత్తామీన పడేశారు ఆ లిద్దరూ-
“యీఁ ముంతాగుజ్జా-ముంతా” అంటూ అమ్మసంకలోనేరి తనకలి ఏలుబెట్టి
నూపిత్తా, పెద్దగా అరుత్తు ఏడుతుండాడు చుబ్బరామయ్య-“నువేంది వుండరా-
యికారీ నియ వేందీ-” అంటుండది వరమ్మ-టాప్ టాప్ మనిపించారు రెండు
కోకళ్ళూ, ఇద్దు రాడబిడ్డలు-ఆళ్ల నేతుల్లో ఆయివుండట్టు ముంగల తన కవుపీ
లేదే - పోటుసాగింది - రోకళ్ళు ఎగెరెగిరి పడుండయి - “యీఁ గుజ్జా
ముంతా-” ఏలు అటనే తనకలి నూపిత్తా పిండి మరపడుండాడు సుబ్బ
రామయ్య-ఆ పిండిమర ఆపను తనకు చీలలు బిగిసి నై - రెండుగాదు నాలుగు
రోకళ్ళు తన మీనగా అడుండయి - ఆళ్లంతా తనసుట్టా యెగురుండాడు,
ఒక్కొక్క పువ్వో గొణితమ్మా అంటూ పాడ్తా.....

“ఓ అమ్మోవ్, ఓ అమ్మోవ్ రెగవ్వే రెగవ్వే, అన్నకు పిల్లోడు పుట్టా
దూ-దబ్బునాయే నే యెల్లి యెల్లిపాయలు తీసక రావాణా” అంటూ
సెన్నాకోలుకర్ర జారికిందపడ్డా యెనక్కి తిరిగి నూడకుండా లగెత్తికల్లాడు
నాగబూసి.

ఒంటినేత్తో యెగిరికూకుని, రెగిసి పురుడు గదికి కాళ్ళు గుంజుకుండది
త్తివట్టి, లచ్చిన్నారాయణ, లచ్చిన్నారాయణ అనుకుంటా.

మార్నాల పండగ

రేతిరి అంత రెక్క పొద్దుపోయినా దురగప్ప కుమ్మరి గుడిసెలో ఆయిదం నెవెతె యింకా అట్టనే కాలా వుంది.

రంధ్యం రంధ్యం మంటా గి ర్గిరా తిరిగే కుమ్మరిసాన కుంధ్య కుంధ్యన కూత రేతా తిరగటంలా. సురసురా కుమ్మరిసానను గిరగిరా, సల్లసల్లటి బంకమట్టిని తిప్ తిప్, సానవెట్టిన సన్న సేతులు లోపలంటా, పొట్టమీస, మెడల కాడా, తలల సుట్టూ సరిది సరిది ఒర సారసగా కుండలన్నిటి కుదురుగా తీర్చుటంలా.

కుమ్మరిసానకు సరసనే కుమ్మరి దురగప్ప కూకుని, నీలలో తడిపి వుండ బంకమట్టి కల్లి నిలకడగా నూత్రా, ఆలో సెన్లో పడ్డాడు ఎప్పట్నించో.

తెలారిం దంటే—మార్నాల పండగ.

“అలిగి పుట్టింటికి లగ్నమై కల్లింది పెల్లాం తిరపతమ్మ. పండగకి ఒచ్చే మడి సైతే యాయల తిప్పవో రాల్చిందేగా! యింకేం ఒచ్చుదీ? తినమీన అలిగింది. తెల్సో తెలవకో నిందలాడిందే అనుకో. తను ఎదవగా బుద్ధి తక్కువ పనిజేసింది కూడా తప్పేగా! ముంగల తిప్ప తప్పే. బతివెలాడి తీసుకురాటానికి దానింతట అది రాదని తెల్చికూడా తను ఎల్లా? తనూ గిగిదీసి కూకుండాడు. ఎందుకనీ? ఒకిదంగా ముంగల తిప్ప తన కాడుండా అంతకి మిగులుగానే తన్ను ఎదవకన్న కనాకట్టంగా—యానంగా కచ్చేసింది. పెల్లాం ఒచ్చినాల్సిమించీ తను తాగుడు మానుకుండాడు. ఎంత కట్టమీసన మానిందీ దానికి తెల్సా? పెల్లామ్మనుండే బెమలేగా తన్నిట్టా జేసిందీ? మరి యింత యవారం జరిగితే అదేవన్నా నూడగలిగిందా? లేదు. మరి యాల బాగుండకనే ఆ రోజున ఒకల్లిదరి బలంతమ్మిన ఒల్లు తెలవకుండా తెగదాకి యింటి కొచ్చాడు తను.

“నువు తాగి ఎగిర్నా, యిట్టాటి సెండాలప్పనకు పాల్పడ్డావని నేనెప్పు డూ అనుకోలా!” అంది.

అంత పొద్దుపొయినా తనకోసం కాసు క్కూకోటానికి కారనం వుండే నేసింది.

తనేం మాటాడలా.

“అడకూతురు సామెత్తికల్లి తాగుడుకు బోసే మొగాళ్లతో ఏ అడవి మటుకు పెల్లావురుకు మల్లే వుంటుంది? నా కాసులండ ఏంజేతా?”

“నువు మాట్లాడేదేందో నాకు తెలవదు. నేనయితే బుద్ధిపూర్వకంగా తాగాలని మటుకు తాగాలూ. అది నీకు తెల్పిన యిసయవే!” వుండ యవార వేందో సెప్పాడు తను.

“తాగుబోతు మడుసులకు కూసేదీ సేసేదీ ఎట్ట తెల్పుదీ? నీ తాగుడూ తందనాలకుగాను యీదేం దండలు కట్టు క్కూకోలా! మా అమ్మ పెట్టిన దండ నాకొక్కటే. అది యియ్యాల నీ పాల్ పడ్డది. యింత మగమారగం జరుగుద్దని నాకు వంటుకేం తెల్పుదీ?”

“యిదిగో, నువు దండలు గిండ లంటున్నావు. నీ దండల్తో ఏ ఎదవకేం పని పట్టలా. మాటలుమటుకు జార్జీమాక!”

“అడ గూతురు యిట్లాటి పల్లెప్పడూ సెయ్యదు. నువు అంతకన్నా ముద నప్పకం. ఆ మొగాలు అప్పుడే తెలుస్తాయి!”

“తెలుస్తయిగానీ, నీకు మల్లే కిరువుకునచ్చే యిడించి ర కానికి నేసినా తప్పలా!”

“నువో? గట్లోత్తచుడి ముత్తాల కొడుకు రాచ్చసుడివి! ముడుసుల్లో యిట్లాటోళ్లు మాకెప్పుడూ తెల్ల! యియ్యాలికి నువు జతపడ్డావు. కాసు లండ ఎత్తికల్లి తాగొచ్చా వంటం. దేనికీ? తెల్లారి నా మెడిగదీసి నవలీ మింగవంటా? యిట్లాటి మొగడు దొరక్కబోతాడనే ఎన్నో దండలు పెట్టుకుండా నాగారు బొమ్మ నల్లికి. యియ్యాలికి నీ పున్నెవారి అంటా గట్టుతెగి నేను తడుతుండది. యిగ సాల్తా? నా కాసులన్నీ నువే అరా యించుకు బతుకు!” పెడిల్లిని తలుపు మొగానగొట్టి ఎల్లింది యాడికో—

ఆసలు జరిగిందేందో మరసనాటిగాని తనకు వయినంగా తెలవలా.

కాసులండ యాడో పారేసుకుని ఒల్లు తెలవకుండా ఎత్తిబోసి—తెత్తు

కల్లింది! అమ్మ కాడ కూర్చుని సాదించాల గావాలన్న ఒకేల తను తాగుండాడే అనుకో. తాగుండాడో అడగూతురు అటసేనా సెయ్యాలిచ్చిందీ? కాసుల్లండ క'తేవయిందో ఆ బగమంతుడికే తెలవాలగానీ, తనుమటుకు అన్ని మాటలు పడి ఎల్లి బతివిలాడి తీసుకొచ్చుకోను రోసం వుండక్కర్లా? — తెల్లారే పండగ. ఎట్టనబ్బా? పానీ, పండగ సాకుతోనన్న ఒత్తే ఎవురేవంటారూ— యిగనేం ఒచ్చుదీ? పండగపూట ఎటు నబ్బా ఒంటిగా — ఆ బగమంతుడే వుండాడు అన్నిటికీ — ” లెగిసి, తడపిపెట్టిన బంకమట్టిని ముద్దలు సేతా వుండాడు దురగప్ప, నేనేది ఎట్టా ఏదయిందీ తెలవకుండా—

అమ్మ యింటో తిరపతమ్మ—

“తెల్లారే పండగే? యిగనేం వత్తాడూ? ఎవురేవన్నారనీ యిన్నాల్లాకా నన్నీడ కూకోబెట్టడం?” నిన్ను నూత్తే నాకెంతో ఇట్టవే! అని ఎట్టాటి సనువుతో మురి పిచ్చేనోదూ? అంత యిట్టంగుండేవా డెవుడూ యింత కాలం బాదపెట్టడు, ఏ అడగూతున్నీ. ఏది ఎట్టాటిదయిందీ నాకేం తెలవగు గందా! పానీ, కాసుల్లండ కావాలంటే నేనేం కాదంటానా? — అట్టాటి సాటుపను దేనికీ? అంత లావుతాగుడు తాక్కబోతే సత్తారా జనం? ఎంతో మనసుమీన కాసుల్లండ నేపిచ్చింది నాకు మామ్య. అమ్మకు తెలుస్తే? పూల్లోనోరంతా తిరపతమ్మ మొగుడు, పెల్లం కాసు లమ్మకుని తాగుతుండా డని పులిత్రాకుల కట్టే దెవురికీ? ఎట్టాటి అల్లుణ్ణి సంపాదించిందే, ఏనాడో సేసుకోవాలగాని! ఆని పొరిగిల్లో రంటుంటే, మురిసిన మురవటానికి అమ్మ కెటుంటుందీ? పచ్చిని కాకబోతే ఎవున్ని సాదియనూ యాడకు లగత్తు కొచ్చిందీ? ఎటనో యిప్పటిదాకా గుట్టుగావుండది గాని, తెల్లారి పండగ నాడు అల్లుడేడని ఆ రీరు అడగరూ? కాసులు ఎత్తికల్లాడని రగిలి ఏమ్మాట లన్నానో! మొదులు ముంగల తనెందుకు తాగి రావాలా? యిడింబని నన్నెందు కనాలా? మామ్య పెట్టిన సామ్మమీన తనకేం అక్కండదీ? అక్కండా అమ్మకుని తాగమన్నారా? సాటుసాట్లు తాగుతుండవచ్చికి యింత కరుజుగాను డబ్బు యాణ్ణించి ఒత్తుండటూ? నేసిన అప్పంతా తీర వక్కర్లా మరి! ఎప్పుడో తెలవకుండా తీసుకుని-ఎప్పుడో దేనికీ? అంత

క్రిందటిదినం మట్టి గలిపి తలకు పోసుకోబోతా, లోనగూట్టో ల క పిడతలో దండదాయలా? యిగ నేం సందు అగు పిత్తుంటే? ఈ పకారం తిరుగు తుంటే, ఏ అడగుతురూ ఎట్ట బరిచ్చుద్దీ? యిడించి నంట! మల్లీ తిరిగి అన్నా రంటే అనరూ? నాకు మటుకేం పట్టిందీ! నే నీడే కూకుంటూ. యవారం ఎట్టాచ్చుద్దో నూత్తాగా. అయ్య! ఎంత బెవ, నే నంటే! నంగనాసి!—

దబద్దబ తలుపు కొడుండా చెవులో. “పానం దీసి రాలేదు గందా—అమ్మ యాడికి బాయిందో—ఎటు నబ్బా—” ఎల్లి సల్లగా తలుపు తెరిసే తలికి—గబాల్ని తలుపు యిరగదోసుకుంటూ ఒచ్చి ముంగల నిలబడ్డాడు రొప్పతా—సెరో తెప్ప మునిగినట్టు కాళ్లు బూవిలోకి గుంజుకబోతుండయి తిరపతమ్మకు.

“యిదుగో నీ కాసులు! బంకమట్టిలో బుద్రంగా తడిబ్బెట్టుకుండావు. పాపం, కాసులు కాసులంటూ కలవరితా ఎంత సిక్కిబాయ్యా? తాడు దెగి మట్టిలో ఓటోబిగా పడుండయి నీ ధర్మమంటా!”

దిమ్మరబోయి నిలబడ్డది తిరపతమ్మ కల్లార్పకుంటూ.

పాలపిట్ట గూడు పెట్టింది

“అమ్మ అమ్మ మనిగి పాల్పిట్టా చుద్దే—ఫఫ్ అబ్బ ఎంత సల్లగుండయ్యే అమ్మా!” అంటూ బల్ వుసారుమీన సండేల యింటికి లగ్గుకొచ్చి, మంచ మీద అప్ప సెంద్రమ్మకాడ ఎగ్గిరి కూకుండాడు కిట్టాయి.

“అబ్బ నీ పిల్లాడు సల్లగుండ! అట్టెగిరి పడ్డాడేం— ఏందిరా సప్పరిత్తుం డావు కిట్టా? నాకు పెట్టవచ్చట్రా?” అంది వయస్సాచ్చిన సెంద్రమ్మ, కొప్పలూ బంతిపూలు దోపుకుంటూ.

“అబ్బ, యిప్పటికీ ఎంత సల్లగుండచే నోరూ! చుందరయ్య మంచోడు గదంటే అమ్మా?”

“అయ్యవూ?”

“మన గుడికాడ యినికి దిబ్బమీన దినాం కూకోడంటే చుందరయ్య, ఆయినే!”

ఒక్కపాలి సెంద్రమ్మ పయిలెనక గబిక్కిన కదల బార్నయి—గుండే జల్గు నంటే.

“ఏం దప్పా అట్ట జూతావు? ఆ యిన్నెరగవంటే—ఆ దినం సీకట్టా బాయి కాడి కెల్లా తావుంటే ఎనికీడే ఒచ్చి నిన్ను—”

“తెల్పురే అరవమాకా—సెతురుకి పాటుకుంటేనూ—”

“కే! నేనే అట్టాటి గిగబిరిగిన మడ్చినైలేనా! మెసూర్ పోకి బాయ్యో నోణ్ణా!”

“అరవమాకరా ఆయ్యెత్తాడేవో!”

“మనయ్యకు సెవుండు గాదంటే—అమ్మా ఆయ్యెడికెల్లాడే?”

“గాదె అల్లికయితే యిచ్చి రాబాయ్యడుగానీ—యాకుండాడు ఆ యబ్బాయీ?”

“ఎవురు చుందరయ్య? మరే, నేనే, పిల్లెమ్మలైతుకుంటా పోతా వుంటేనీ, వూరకనే జోబిలోంచి బిలలీసి పెట్టాడే!”

“వూరకనే పెట్టాడచ్చట్రా?”

“అఁ కాడే! పొల్పిట్టే ఎగురుకుంటూ ఒచ్చి గుడికాడ సింసెట్టుమీన వాల్తేనీ, అబ్బ బబ్బబ్బ—”

“అఁ ?”

“అబ్బబ్బ, బల్ పొల్పిట్ట అంటేనీ, అంతకాడికి మనగాడ్డాన్ని పీతై, యిటొచ్చి కూకోమంటూ బిల్లులు పెట్టాడే!”

“ఆమయిన లగెత్తుకొచ్చా?”

“అఁ. సింసెట్టుకాడ పొల్పిట్ట ఏం తిరుగాడుండదనుకుండా అప్పా? అడో తొగ్రుండదే! అడ గూడు పెట్టదంటే పొల్పిట్టా?”

“ఆమయిన లగెత్తుకొచ్చావఁట్రా?”

“అహఁ, పొల్పిట్ట యిప్పిత్తానా చుందరయ్యా?”

“అఁ ”

“అడే కూకున్నా!”

“అఁ !”

“అప్పోవ్, నువంటే బల్ గురుండదే మచ్చికి!”

“ఏందీ?”

“మీ అప్పకు బిల్లులు పెట్టి ఎట్టుండయ్యో అడిగిరా, అన్నాడే!”

“ఓహ్యో!”

“నే అన్నీ అడే దిన్నాగా!”

“అఁ !”

“అడకి పూరకుండాడంటూ? మీ అప్పకి పొల్పిట్ట కావాలా అంటేనీ ఆవ్ అన్నా!”

“సీ యదవసచ్చికోడా!”

“ఏమ్మా, ఎత్తుకొచ్చి నాకీ రాదంటమ్మా?”

“నాకిత్తాన్నాడా?”

“సీకటయినాక గుడికాడికొత్తే యిత్తాన్నాడే, ఎల్లవంటే అప్పా?”

“ఓహ్యో!”

“ఏవిటికమ్మా బయిం? నేనే సెండ్రమ్మప్ప నయితేనా!—”

“అఁ ఏందిరా ?”

“చుందరయ్య అడే వుంటాన్నాడూగా మ్మా-?”

“అయ్యోలే ?”

“ఏమ్మ ఒత్తే ?”

“నాకు ఒనుకు పుడ్తందది నేవెల్లనయ్యా!”

“అప్పేదంటే బాయికాడి కెల్లందంటాగా!”

“నిజంగానంట్రా-వుప్పుడే ఒత్తాగాని నెప్పమాకా-ఏ మయిదో—”

*

*

*

“అ ప్పప్పా ?”

“అయ్యోచ్చాడా ?”

“రాలేదుగాని-ఏదమ్మా పాల్పిట్టా ?”

“తాలుండు-అబ్బ కల్లు తిరుగుతుండే—”

“లేలేదంటే—?”

“గూడు నెడున్నదంట రేపురే తిరిక్తో యిత్తే న్నాడ్రా-అయ్యోత్తాడు.
కూసేపు పొండుకుందాం-అరవమాక—”

నుప్పు కడుపులు

బాగా శ్రేష్ఠి రవుతుండది. ఆ యీదిలో సీకటిగాడాందకారం.

“మాదాకోళం అమ్మగోరూ!” అ నరికాడు పోలాయి, వాములు అంటు కుంటే గొడ్డు అరిసిన్టలు.

“యీడ బయింగుంటుది అతల యీదికి ఎల్లాం పదయ్యా” అంది పోలాయి పెల్లాం సుబ్బాం.

“ఏ యిదయితే ఏవే బగమంతు డుండాలగానీ. పదా.” అన్నాడు పోలాయి, సుబ్బాం బుజమ్మిన బరువుమోపుతూ.

“యీ యీదిలో ఎవురేం పెట్టరయ్యా, నువు యినవూ.”

“నువు సందేల యాడో తినొచ్చావులేయే. మూలుగుతో కూకుండ నాకేడ దొరుకుద్ది గానీ.”

“అదిగందుకే రగిలేది! మొదుట్నుంచీ నీకేండ్లో లోన కొట్టుకుంటునే వుండి-అట్ట తూల్తా వేందీ!”

“నాకిల్లు తిరుగుతుండై-కాతై పొట్టుకో-మాదాకోళం అమ్మగోరూ?” గొంతు గుడగుళ్ళాడింది పోలాయికి.

“యిదేందయ్యా నువూ, యింటో కూకోమంటే—”

“మాట రాటంటా-కాతై అరూ; ఎవురేవన్నా పెడ్తారూ—”

“నా సేతగాదయ్యా, నామాట ఎవరూ యిన్రూ.”

“వుక్ వుక్-వు-పొట్టుకో—”

“యిదేంది బాబో-మాదాకోళం అమ్మగోరూ?”

“వుకుక్-అసె పెద్దగా అరూ—”

“అయ్యో-ఓ అమ్మగోరూ?”

“అమ్మగోరూ—” పోలాయి గొంతులో మేకు బిగుతుండది.

“అయ్యో అట్ట బానిపోతా డేందమ్మా-అదేందీ-ఓమ్మా-అమ్మగోరూ—”

సబ్బా తలుపు దెరిసి “ఎవరక్కడా—ఎవరు, సుబ్బీ?” అని మెల్లిగా అరికా దా మడిసి.

“యారయగోరూ—” అంది సుబ్బాం ఒనుకుతా.

“అట్టా అరుస్తావేం, ఎక్కడా—లోపలికిరా దబ్బునా—?”

“అయ్యో పడిపోతుండాడు—ఓమ్మో సచ్చానా బగవంతుడా—!”

“ఏంటే సుబ్బీ ఏంటే—?”

“లాందరు, లాందరు—రఖతం గార్తం డరిర నాయినో—”.

ఆ లాందరు ఎల్లరుకు బూమ్మిన కాసయిడిసి పడుండ పోలాయి గుప్పిటి గోళ్ళ మద్య, బెత్తెడు ఎడల్పు సుబ్బాం శరమంకండ రఖతం గుక్కతుండరి దగ దగమంటా—

కృతజ్ఞత

నామూగ ఘోషవిని “యిందులో చాలా కిటుకు
వుంది, యిదిగో యీ దార్చేపో” అని నాకు
దారి చూపించాడు మా కుంటుంరావుకక్కయ్య.
ఆమాటలే రాకుంటే యీనాడు ‘మూగజీవాలు’
అచ్చుకాదు. ఎంతో సంతోషంగా నా కృతజ్ఞత
నామార్గదర్శికి తెలియజేస్తున్నాను.

పాఠకులకు విన్నపము

మా ప్రచురణలు ముఖ్యమయిన పుస్తక విక్రేతలు, న్యాయ ఏజంటు అందరివద్దా దొరకును. ఒకవేళ దొరకనిచో మాకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును. 6-0-0 విలువగల పుస్తకములు ఒకేమాటు తెప్పించుకొనువారికి పోస్టుఖర్చులు మేమేధరిస్తాము.

1. పాపం!!!	(కథలు)	'చలం'	0-12-0
2. హంపీ కన్యలు	(నవల)	..	0-12-0
3. ఆరుణ	0-12-0
4. బ్రాహ్మణీకం	0-12-0
5. ఆనావీలరు	..	సారీస్	0-12-0
6. మారుపేర్లు	..	కుటుంబరావు	0-12-0
7. కులంలేని మనిషి	0-12-0
8. బడదీదీ	..	శరత్ బాబు	0-12-0
9. పతివ్రత	0-12-0
10. వల్లీయులు	1 - 8-0
11. దేవదాసు	1 - 8-0
12. పరిణీత	0-12-0
13. తోడయక్క	(కథలు)	'చక్రపాణి'	0-12-0
14. పాతమంగలి	0-12-0
15. ఎనపూర్ రచనలు	0-12-0
16. పరశురాం కథలు	0-12-0
17. బెంగాలీ కథలు	2 - 0-0
18. మైత్రా కథలు	2 - 0-0
19. మూగజీవాలు	..	గోఖలే	0-12-0
20. కదంబం	..	నార్ల	0-12-0
21. రూం టు రెడ్	..	చారిప్రకాశ్	0-12-0
22. మంగమ్మ	(నాటకం)	'చలం'	1 - 0-0
23. పరితేజము	(కావ్యం)	దువ్వూరి	1 - 0-0
24. కడలి పొంగులు	..	నమ్మద్రులు	1 - 0-0

యువ బుక్ డిపో: మద్రాసు

క్రొత్త ప్రచురణలు

కొడవటిగంటివారి నవల

మారు పేర్లు

నర్లవారి కథలు

కదంబం

మా. గోఖలేగారి కథలు.

మూగజీవాలు

దువ్వారి రామిరెడ్డిగారి కావ్యము

పలిత కేళము

చలంగారి నాటకం

నరంగమ్మ

యవ బుక్ డిపో

మద్రాసు & తెనాలి

YUVA
PUBLICATION

MUGAJEEVALU
by GOKHALE

14164